

Moterų ir vyrų finansinės (ne)priklausomybės skirtumai

Autorės: dr. Giedrė Purvaneckienė, Jurgita Pečiūrienė

Parengta pagal projektą „Nemokamas priežiūros darbas: Kieno pareiga?“, kurį finansuoja Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Projektą koordinuoja Lietuvos moterų lobistinė organizacija.

Tyrimą užsakė ir vykdė projekto partneris Moterų informacijos centras.

Vilnius, 2025

TURINYS

IVADAS	3
1 KAS YRA FINANSINĖ NEPRIKLAUSOMYBĖ?	4
1.1 Moterų ir vyrų finansinė nepriklausomybė	5
1.2 Tyrimų apie moterų ir vyrų finansinę nepriklausomybę duomenys	6
1.3 Finansinė nepriklausomybė ir finansinis raštingumas	9
2 TYRIMO PLANAVIMAS	10
2.1 Tyrimo (apklausos) metodika	10
2.1.1 Generalinė visuma	10
2.1.2 Tyrimo imtis	10
2.2 Finansinės nepriklausomybės lygmens analizės planavimas	11
3 TYRIMO REZULTATAI	13
3.1 Respondentų charakteristika	13
3.1.1 Demografinė charakteristika	13
3.1.2 Moterų ir vyrų pajamų charakteristika	15
3.2 Tyrimo rezultatų analizė	16
3.2.1 Finansinės nepriklausomybės samprata ir jos svarba Lietuvos moterims ir vyrams	16
3.2.2 Lietuvos moterų ir vyrų pajamų šaltiniai	17
3.2.3 Lietuvos moterų ir vyrų skolinimasis	17
3.2.4 Asmeninės finansinės nepriklausomybės vertinimas	18
3.2.5 Reikalingų pajamų finansinei nepriklausomybei vertinimas	19
3.2.6 Lietuvos moterų ir vyrų santaupos	20
3.2.7 Lietuvos moterų ir vyrų finansinis raštingumas	20
3.2.8 Finansinė nepriklausomybė pensijoje	22
3.2.9 Finansų tvarkymo ir sprendimų kur leisti turimus pinigus priėmimas šeimoje	24
3.2.10 Atsakomybių už finansų tvarkymą šeimoje (namų ūkyje) pasidalinimas	24
3.2.11 Sprendimai dėl profesinės karjeros ir darbinės veiklos	26
3.2.12 Nesutarimai dėl asmeninių pajamų dalies skyrimo bendroms išlaidoms bei turimų pinigų išleidimo	28
3.2.13 Lietuvos moterų ir vyrų nuomonė apie finansinės nepriklausomybės ir lyties sąsajas	28
3.2.14 Finansinės nepriklausomybės indeksas (FNL)	29
3.2.15 Diskusija apie finansinę nepriklausomybę nemokamo darbo namuose kontekste	36
3.3 Išvados	37
4. REKOMENDACIJOS	40
Šaltiniai	42
Priedas Nr. 1. Klausimynas	45

ĮVADAS

Dėl mažėjančio gimstamumo ir visuomenės senėjimo auga nemokamo priežiūros darbo problema, nes daugėja tų, kuriems priežiūra yra reikalinga, ir mažėja tų, kurie ją teikia. Priežiūros įsipareigojimų turintiems asmenims vis sunkiau gali būti suderinti apmokamą ir nemokamą darbą, ir tokia mokamo ir nemokamo darbo derinimo našta, pagal įvairių tyrimų duomenis, daugiausiai gula ant moterų pečių. Pasaulinėje literatūroje galima rasti tris tendencijas kaip sumažinti moterims nemokamo priežiūros darbo krūvį: nemokamo darbo pripažinimas, nemokamo darbo krūvio sumažinimas, nemokamo darbo perskirstymas tarp moterų ir vyrų. Projekte „Nemokamas priežiūros darbas: Kieno pareiga?“ tiriamo vieną iš nemokamo priežiūros darbo sumažinimo aspektų – moterų ir vyrų finansinę nepriklausomybę, kuri sudaro galimybes savarankiškai apmokėti priežiūros paslaugas ir taip palengvinti juos prižiūrinčių artimųjų našta.

2024 m. atliekant tyrimą „Nemokamas darbas namuose“ (Purvanekienė, Pečiūrienė, Stonkuvienė, Žiliukaitė, 2024) išryškėjo, kad Lietuvoje moterys atlieka neproporcingai didelę nemokamo darbo namuose dalį. Be to, bene daugiausiai problemų sudaro nemokama negalinčių savimi pasirūpinti artimųjų priežiūra. Šio tyrimo rezultatai parodė, kad vaikų priežiūra kelia mažiau sunkumų dėl išvystytos vaikų priežiūros sistemos. Tuo tarpu žmonių, turinčių negalią, ir pagyvenusių artimųjų priežiūra sukelia daugiau problemų dėl priežiūros paslaugų stokos ir jų brangumo. Iš kitos pusės, Valstybės duomenų agentūros (toliau – VDA) duomenimis, vidutinė tikėtina moterų gyvenimo trukmė yra maždaug 10 metų ilgesnė nei vyrų, todėl tikėtina, kad jų priežiūra kelia daugiau iššūkių nei vyrų.

Kaip vieną iš nemokamo darbo namuose krūvio mažinimo priemonių rekomendacijose siūlėme atkreipti dėmesį į tai, kad šiuo atveju gali padėti tų artimųjų, kuriems reikalinga priežiūra, finansinė nepriklausomybė. Tokiu atveju jie patys galėtų užsitikrinti finansinį saugumą ir apmokėti daugiau jiems reikiamų priežiūros paslaugų. VDA duomenimis, moterų ir vyrų atlyginimų atotrūkis mažėja ir dabar sudaro apie 10 %, tačiau socialinio draudimo pensijų skirtumas išlieka didesnis – 14,3 %. Todėl galima daryti prielaidą, kad moterims finansinę nepriklausomybę užsitikrinti sunkiau nei vyrams. Atsižvelgiant į tai, šio **tyrimo tikslas** – išsiaiškinti, ar moterų ir vyrų finansinė nepriklausomybė skiriasi bei kokie veiksniai tam daro įtaką.

1 KAS YRA FINANSINĖ NEPRIKLAUSOMYBĖ?

Autoriai, nagrinėjantys finansinės nepriklausomybės temą, ją apibrėžia įvairiai. „Swedbank“ Finansų instituto ekspertė J. Bagdanavičiūtė (2021) finansinę nepriklausomybę ir saugumą apibūdina kaip gebėjimą savarankiškai valdyti savo finansus, priimti su pinigais susijusius sprendimus ir išlaikyti save be kitų pagalbos.

Kalbėdami apie finansinės nepriklausomybės komponentus, dauguma autorių pirmiausia įvardija pajamas (Ežerskienė, 2024; Profitus, 2024a; Investologija.lt), tačiau pabrėžia, kad ne mažiau svarbūs yra gebėjimas taupyti ir investuoti, valdyti bei planuoti savo finansus, kitaip tariant – būti finansiškai raštingam. Svarbu sekti ir planuoti pajamas bei išlaidas, skolinimąsi ir skolų grąžinimą, investuoti į ateitį ir nuolat tobulinti finansinį raštingumą. Be to, autoriai atkreipia dėmesį ir į asmeninių savybių reikšmę. Remiantis aukščiau minėtais šaltiniais, galima išskirti šiuos finansinės nepriklausomybės komponentus, kartu sudarančius gebėjimą savarankiškai valdyti savo finansus ir priimti su pinigais susijusius sprendimus:

1. **Pajamos:** reguliarios ir pakankamos pajamos yra pagrindinis finansinės nepriklausomybės komponentas. Tai gali būti atlyginimas, verslo pajamos, investicijų grąža ar kiti pajamų šaltiniai.
2. **Taupymas ir investavimas:** gebėjimas taupyti ir investuoti yra svarbus siekiant ilgalaikio finansinio saugumo. Tai apima taupymo sąskaitas, pensijų fondus, akcijas, nekilnojamąjį turtą ir kitus investicinius instrumentus.
3. **Skolos valdymas:** efektyvus skolų valdymas yra būtinas siekiant išvengti finansinių problemų. Tai apima gebėjimą valdyti kreditines korteles, paskolas ir kitus skolinius įsipareigojimus.
4. **Biudžeto sudarymas:** gebėjimas sudaryti ir laikytis biudžeto padeda kontroliuoti išlaidas ir užtikrina, kad pajamos būtų naudojamos efektyviai.
5. **Finansinis planavimas:** ilgalaikis finansinis planavimas apima tikslų nustatymą, strategijų kūrimą ir veiksmų planą, siekiant užtikrinti finansinį saugumą ateityje.
6. **Finansinis švietimas:** žinios apie finansų valdymą, investavimo strategijas, mokesčių sistemą ir kitus finansinius aspektus yra būtinos siekiant priimti informuotus sprendimus.
7. **Atsargos fondas:** atsargos fondas, skirtas netikėtoms išlaidoms ar finansiniams sunkumams, suteikia papildomą saugumo jausmą.

Kaip jau minėta, finansinė nepriklausomybė labai susijusi su finansiniu raštingumu, kuris apibūdinamas kaip žinios apie finansų valdymą: taupymą, investavimą, kreditus, draudimus ir kitus finansinius aspektus (Profitus, 2024 b.). Finansinis raštingumas suteikia galimybę efektyviau valdyti savo finansus, planuoti biudžetą, teisingai įvertinti savo pajamas, išlaidas ir rizikas, pasiruošti galimiems sunkumams ir net su jais dorotis, siekti finansinių tikslų, sumažinti skolas ar stabilizuoti finansinę padėtį. Finansinio raštingumo pagrindus sudaro finansinių tikslų nustatymas, biudžeto ir išlaidų valdymas, taupymas, investavimas, pasiruošimas senatvei, atsakingas skolinimasis ir kitų finansinių sprendimų priėmimas. Ši kompetencija padeda pasirinkti tinkamas paskolų galimybes, priimti pagrįstus investicinius sprendimus, kaupti pensijai pagal savo poreikius ir planuoti ateitį. Be to, finansinis raštingumas padeda apsisaugoti nuo pernelyg didelio įsiskolinimo, perteklinės rizikos, sukčiavimo ar apgaulės. Todėl tiriant įvairius finansinius nepriklausomybės aspektus, svarbu atsižvelgti ir į finansinį raštingumą.

Paprastai suprantama, kad finansinė nepriklausomybė apima savo finansų kontrolę, gebėjimą vykdyti finansinius įsipareigojimus ir laisvę nevaržomai rinktis, nepaisant piniginių apribojimų. Todėl yra svarbu

ištirti, ar Lietuvos moterys ir vyrai yra finansiškai nepriklausomi, ar yra skirtumai tarp jų finansinės nepriklausomybės ir kokios priežastys tai lemia.

1.1 Moterų ir vyrų finansinė nepriklausomybė

Europos lyčių lygybės institutas 2024 m. paskelbė išsamią studiją „Finansinė nepriklausomybė ir lyčių lygybė: taškų, susijusių su pajamomis, turtu ir galia, sujungimas“ (EIGE, 2024). Šioje studijoje pagrindiniais finansinės nepriklausomybės šaltiniais laikomi pajamos, turtas, sprendimų priėmimo galia ir kontrolė. Besiremdami tarptautiniais tyrimais studijos autoriai įrodo, kad finansinė priklausomybė gali: 1) būti kliūtimi išsilavinimui (mokymuisi), darbui bei verslumui, 2) turėti neigiamą įtaką fizinei bei psichinei sveikatai, 3) apspręsti fizinį bei seksualinį smurtą artimoje aplinkoje / partnerio smurtą, 4) sukelti ekonominį partnerio smurtą: ekonominę kontrolę, ekonominį išnaudojimą bei ekonominį sabotажą (draudimą mokytis ar dirbti ir pan.).

Istoriškai skirtingose kultūrose ir šalyse moterys pradėjo išsikovoti dalinę finansinę nepriklausomybę skirtingu metu, tačiau ir šiais laikais jos susiduria su žymiai daugiau iššūkių ir trukdžių įgyti finansinę nepriklausomybę nei vyrai. Tai lėmė, kad mokslininkams ir finansinėms institucijoms nagrinėjant asmenų nepriklausomybę, dabar labiau gilinamasi į moterų finansinę nepriklausomybę. Nuo seno moterys buvo išlaikomos vyriškos lyties šeimos atstovų (tėvo, sutuoktinio, brolio ar tolimesnių giminių), tik vėliau pradėta į santuoką žiūrėti kaip į romantišką partnerystę, kurioje ištekliais ir atsakomybe dalijamasi po lygiai. Tačiau santuoka taip pat yra reikšminga ne tik romantinė, bet ir finansinė partnerystė, dažnai svarbesnė, nei dauguma žmonių įsivaizduoja (Ehsaei, 2024). Ehsaei teigia, kad dėl romantiškų iliuzijų, visuomenės normų ir tradicinių lyčių vaidmenų moterys, sudarydamos santuoką, dažnai būdavo finansiškai priklausomos nuo tėvų, o vėliau – sutuoktinių. Ir dabar dar pasitaiko, kad moterys santuokoje ar partnerystėje atsisako didelės dalies savo finansinės laisvės. Šis finansinės nepriklausomybės atsisakymas gali turėti ilgalaikių pasekmių moters ekonominiam saugumui ir asmeniniam savarankiškumui, nes tai gali lemti, kad moterys negalės nutraukti santuokos ar pasitraukti iš partnerystės dėl savo ekonominės priklausomybės nuo sutuoktinio/partnerio.

Kaip ištekėdamos ar gyvendamos partnerystėje moterys atsisako finansinės laisvės ir kokios strategijos padeda išlaikyti finansinę nepriklausomybę santuokoje? Tradiciniai lyčių vaidmenys dažnai lemia, kad vyrai yra pagrindiniai šeimos maitintojai, o moterys rūpinasi namų ūkiu ir vaikų bei negalinčių savimi pasirūpinti asmenų priežiūra. Šie vaidmenys pastaruoju metu gali įgyti „naujų spalvų“, kai socialinėje žiniasklaidoje atsiranda su tradiciniais vaidmenimis susiję judėjimai – pvz., „Tradicinė žmona“ (angl. tradwife). Tačiau „tradicinės žmonos“ vaidmenis prisiėmusios moterys, skirtingai nei tokį elgesį propaguojančios nuomonės formuotojos (-ai), uždirba mažiau arba visai neuždirba, todėl jos tampa finansiškai priklausomos nuo savo vyrų. Dėl šių vaidmenų atsirandantis pajamų skirtumas gali padaryti moteris pažeidžiamas dėl finansinio nestabilumo, smurto, skyrybų ar partnerio mirties atveju.

Kitas scenarijus – kai poros nusprendžia sujungti savo finansus per bendras banko sąskaitas ir bendras investicijas. Nors tai gali supaprastinti sprendimų priėmimą dėl finansų valdymo, tai taip pat gali lemti nelygiavertę galios ir lėšų ar turto kontrolės dinamiką. Jei vienas partneris kontroliuoja finansus, kitas gali turėti ribotą prieigą prie pinigų ir ribotą sprendimų priėmimo galią, o tai gali sumažinti finansinį savarankiškumą. Tiesa, pagal Swedbank Finansų instituto 2023 m. atlikto tyrimo rezultatus (Swedbank, 2023b) Lietuvoje daugėja porų, kurios savo pajamas planuoja atskirai ir yra sutarę tik dėl atskirų išlaidų grupių, už kurias yra atsakingi. Tokių porų yra 37 % – tai 4 procentiniais punktais daugiau nei 2017 m., kai gyventojams buvo užduotas toks pats klausimas.

Santykiuose finansinė nepriklausomybė reiškia, kad abu partneriai gali savarankiškai priimti finansinius sprendimus, pernelyg nepriklausydami vienas nuo kito. Tokia nepriklausomybė nereiškia, kad trūksta bendradarbiavimo ar bendros finansinės atsakomybės; veikiau tai reiškia, kad kiekvienas iš partnerių geba finansiškai išsilaikyti ir vienodai prisidėti prie partnerystės. Tokia pusiausvyra padeda išlaikyti individualų identitetą ir skatina sveikesnę santykių dinamiką.

Vienas iš būdų išlaikyti finansinę nepriklausomybę – moterims pačioms uždirbti pinigus ir turėti atskiras banko sąskaitas, nepriklausomai nuo to, ar jos turi ir bendrą sąskaitą su partneriu bendroms išlaidoms. Išpopuliarėjus darbui namuose, namų šeimininkės ar mamos „poziciją“ pasirinkusioms moterims įmanoma ir užsidirbti pajamų, ir tuo pat metu rūpintis šeimos poreikiais, tačiau tai padidina tiek jų nemokamo, tiek pajamas generuojančio darbo krūvius.

Dar vienas būdas išlaikyti lygybę santykiuose – siekti, kad priimant finansinius sprendimus abi pusės dalyvautų vienodai. Lygiateisis sprendimų priėmimas reiškia, kad abu partneriai turėtų dalyvauti priimant sprendimus – kartu sudarant biudžetą, investuojant ir planuojant ateitį. Reguliarios tarpusavio diskusijos apie finansus užtikrina, kad abu partneriai būtų informuoti apie visą santuokinį turtą ir galėtų pareikšti savo nuomonę dėl pinigų valdymo.

Turime pripažinti, kad moterys vis dar dažnai aukoja savo karjerą, kad galėtų rūpintis vaikais ar pagyvenusiais šeimos nariais. Dėl to jos gali prarasti pajamas, karjeros galimybes ir, atitinkamai, gauti mažesnes pensijas. Moterys, kurios pasitraukia iš profesinės karjeros, gali sunkiai sugrįžti į darbo rinką arba pastebėti, kad jų įgūdžiai yra pasenę ir neatitinka darbo rinkos poreikių. Tai reiškia, kad dauguma moterų niekada nepasivys savo kolegų vyrų, kurie dažniausiai nedaro karjeros pertraukų dėl šeimos, todėl moterys per visą savo gyvenimą uždirbs mažiau.

Moterys turėtų teikti svarbų vaidmenį savo karjerai net ir ištekėjusios ar sudariusios partnerystę. Tai apima ir nuolatinį mokymąsi ar kvalifikacijos kėlimą, paaugštinimą pareigose, darbo ir šeimos pareigų bei asmeninių poreikių derinimą. Poroje abu gali padėti vienas kitam dalydamiesi namų ūkio ir vaikų priežiūros pareigas, kad abu partneriai galėtų siekti savo profesinių tikslų.

Be to, norint išlaikyti finansinę nepriklausomybę, labai svarbu gerinti savo finansinį raštingumą. Moterys turėtų dažniau mokytis apie asmeninius finansus, investavimą ir pensijos planavimą ateityje. Nors santuoka yra partnerystė, moterims svarbu išlaikyti finansinę nepriklausomybę, kad būtų užtikrintas ilgalaikis saugumas ir savarankiškumas. Suteikus moterims įrankių ir žinių, kaip valdyti savo finansus, atsiras galimybė kurti stipresnę ir lygiavertę partnerystę, o pačios moterys bus įgalintos kontroliuoti savo finansines galimybes.

1.2 Tyrimų apie moterų ir vyrų finansinę nepriklausomybę duomenys

2017 m. euro zonoje atliktame tyrime nustatyta, kad moterų turto mediana sudaro 62 % vyrų turto. Turto atotrūkis tarp lyčių egzistuoja ir vieno suaugusio asmens, ir poroje gyvenančių asmenų namų ūkiuose. Turto dydžio skirtumas tarp lyčių yra didesnis tarp partnerių, turinčių vaikų, nei tarp tų, kurie vaikų neturi, ir didėja su amžiumi. **Be to, susituokusios ar su partneriu gyvenančios moterys ES vidutiniškai uždirba 69 % savo partnerio pajamų (EIGE, 2024).**

2021 m. „YouGov“ apklausa parodė, kad 35 % moterų yra visiškai arba iš dalies finansiškai priklausomos nuo savo partnerio, palyginti su 11 % vyrų (Nolsoe, 2021). Tuo tarpu „Glamour“ (2018 m.) apklausa atskleidė, kad kas trečia moteris liko partnerystėje, nes neturėjo finansinių lėšų palikti savo partnerį.

Eurobarometro apklausos apie finansinį raštingumą ES duomenys rodo, kad vyrai savo finansines žinias vertina geriau nei moterys (Europos Komisija, 2023). Šeši iš dešimties (61 %) respondentų mano, kad moterims ir vyrams yra vienodai svarbu būti finansiškai nepriklausomiems. Vienas iš penkių respondentų sutinka su stereotipiniu požiūriu, kad svarbius šeimos sprendimus turėtų priimti vyrai (Europos Komisija, 2024). Šiais klausimais Lietuvoje apklaustųjų nuomonė sutapo su ES gyventojų nuomone.

1 lentelėje pateikti Eurobarometro duomenys rodo, kad, lyginant su ES vidurkiu, didesnė Lietuvos gyventojų dalis turi santaupų ilgesniam laikotarpiui, tačiau ir visai neturinčių santaupų dalis Lietuvoje yra šiek tiek didesnė (ES – 16 %, LT – 17 %).

1 lentelė. Klausimas: „Jei šiandien prarastumėte pagrindinį pajamų šaltinį, kiek laiko galėtumėte toliau padengti savo pragyvenimo išlaidas, nesiskolindami pinigų ar nepersikeldami gyventi?“

	Europos Sąjunga, %	Lietuva, %
6 mėnesius ar daugiau	33	36
Bent 3 mėnesius, bet ne 6 mėnesius	18	19
Bent 1 mėnesį, bet ne 3 mėnesius	16	15
Bent 1 savaitę, bet mažiau nei 1 mėnesį	9	8
Neturiu skubių santaupų	16	17
Nežinau/Nenoriu atsakyti	8	6

O 2 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad Lietuvos gyventojai jaučiasi mažiau užtikrinti dėl savo finansinių galimybių pensiniame gyvenimo tarpsnyje.

Lentelė 2. Klausimas: „Apskritai, kaip pasitikite, kad turėsite pakankamai pinigų, kad galėtumėte patogiai gyventi visu savo pensijos laikotarpiu?“ (%)

	Europos Sąjunga, %	Lietuva, %
Labai pasitikiu	9	4
Šiek tiek pasitikiu	33	27
Nelabai pasitikiu	32	36
Visiškai nepasitikiu	22	30
Nežinau	5	3

Naujausi „YouGov“ tyrimo, atlikto 2025 m. 17-oje Europos, Azijos, Pietų ir Šiaurės Amerikos šalių, duomenys rodo, kad du trečdaliai moterų (67 %) savo finansus tvarko savarankiškai, 11 % – pasikliauja savo partnerio ar šeimos nario pagalba, o 9 % derina asmeninį finansų valdymą su pagalba iš šalies (Singh, 2025). Šiaurės šalyse moterys linkusios labiau pasikliauti savimi: 87 % Danijoje ir 78 % Švedijoje gyvenančių moterų savarankiškai tvarko savo finansus. Apie tris ketvirtadalius Europoje apklaustų moterų teigia, kad finansus tvarko savarankiškai – pavyzdžiui, taip atsakė 77 % moterų Vokietijoje ir Prancūzijoje, 76 % Lenkijoje ir 75 % Jungtinėje Karalystėje. Tačiau pasaulyje 13 % moterų jaučiasi neužtikrintos ir, priimdamos finansinius sprendimus, pasikliauja kitais. Daugiausia tokių moterų (25 %) yra Italijoje ir Ispanijoje.

Tarptautinė praktika rodo, kad bankai ir kitos finansinės institucijos atlieka apklausas ir analizes apie finansinę nepriklausomybę, siekdami geriau pažinti potencialius klientus ir išsiaiškinti, kaip galėtų juos motyvuoti siekti didesnės finansinės nepriklausomybės. Apie moterų finansinę nepriklausomybę santykinai daugiau tyrimų atlikta Jungtinėse Amerikos Valstijose (JAV) nei kitose šalyse. JAV įsikūrę bankai anksčiau nei kiti įvertino, kad moterų finansinės nepriklausomybės akcentavimas yra svarbus, siekiant daugiau moterų paskatinti imti paskolas ir / arba investuoti.

2025 m. pradžioje Amerikos bankas paskelbė moterų apklausos apie jų savivertę finansiniais klausimais rezultatus. 47 % respondenčių mano, kad skolų neturėjimas yra svarbus finansinės nepriklausomybės rodiklis. Nors kai kurios paskolos, pavyzdžiui, būsto ar studijų paskola, suteikia lanksčias galimybes, daugeliui mintis, kad iš tikrųjų yra skolingi pinigų, kelia baimę. Daugeliui žmonių skolos kelia emocinį diskomfortą, ir šis diskomforto jausmas yra pakankama priežastis teikti pirmenybę skolos likučio panaikinimui. Beveik pusė moterų teigia, kad pasitiki savo finansais, tačiau tik 28 % jaučiasi turinčios galimybių imtis veiksmų, kurie pagerintų jų finansinę padėtį. Dirbančių moterų gerokai daugiau (61 %) norėtų gauti didesnį darbo užmokestį nei papildomo laisvo laiko (39 %). Dauguma moterų teigia, kad joms gerai sekasi tvarkyti kasdienes finansus, tačiau joms sunkiai sekasi taupyti nenumatytiems atvejams, kaupti lėšas pensijai ir turtą. 1 iš 5 moterų teigia, kad atėjo laikas keisti savo finansus. Taip pat nustatyta, kad moterys pradeda jaustis patogiau kalbėdamos apie finansus: 53 % jų teigia, kad joms būtų lengviau kalbėtis su kitomis moterimis. Nors apklaustosios mano, kad moterys ir vyrai turi beveik vienodą įtaką priimant kasdienes finansinius sprendimus, mažiau nei pusė moterų teigia turinčios įtakos priimant investicinius sprendimus, o 1 iš 3 nesijaučia turinti pakankamai žinių, kad galėtų aktyviau dalyvauti investavimo procese.

3 lentelė. Kas moteriai yra finansinė nepriklausomybė (%)

Neturėti paskolų ar skolų	47
Padengti netikėtas /neplanuotas išlaidas	39
Išlaikyti save be šeimos pagalbos	34
Galėti išlaikyti savo šeimą	32
Išgyventi iki mėnesio pabaigos	28
Išlaikyti save be finansinės pagalbos iš vyriausybės	21

Beveik dviem iš trijų moterų (64 %), dalyvavusių 2024 m. „Fidelity International“ tyrime „Moterys ir pinigai“, finansinė nepriklausomybė reiškia turėti asmeninių pajamų, nepriklausančių nuo kitų asmenų paramos (4 lentelė).

4 lentelė. Penki svarbiausi moterų finansinės nepriklausomybės apibrėžimai (%)

Turėti asmeninių pajamų, kurios nepriklauso nuo kitų asmenų finansinės paramos	64
Turėti asmeninių pajamų, kurios padengia kasdienes išlaidas	57
Turėti asmeninių santaupų nenumatytiems išlaidoms padengti	55
Galimybė pačiai priimti gyvenimo sprendimus	40
Turėti savo pensijos planą ir santaupas	31

Tyrimo metu nustatyta, kad šiek tiek daugiau nei pusė (53 %) moterų jaučiasi finansiškai nepriklausomos – tai daugiau nei bet kada per pastaruosius trejus metus. Nors tai teigiamas pokytis, bet nereiškia, kad problema mažėja. Kaip parodyta 4 lentelėje, vyrų, jaučiančių panašią finansinę laisvę, dalis išaugo iki 64 %. Tai rodo, kad finansinis atotrūkis tarp lyčių Jungtinėje Karalystėje didėja jau antrus metus iš eilės. Tačiau beveik kas penkta moteris (17 %) nesijaučia finansiškai nepriklausoma, o daugiau nei pusė (51 %) dėl to negali priimti savarankiškų gyvenimo sprendimų (Bratley, 2024).

Lentelė 5. Finansinės nepriklausomybės vertinimas 2022-2024 m., Jungtinė Karalystė, moterys ir vyrai (%)

	Moterys			Vyrai		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Kiek jaučiatės finansiškai nepriklausomas (nuo 0 iki 100)?	45	51	53	45	58	64

1.3 Finansinė nepriklausomybė ir finansinis raštingumas

Lietuvoje tyrimai finansinės nepriklausomybės ar finansinio raštingumo tema dažniausiai atliekami bankų užsakymu, kuriems svarbu tirti klientų investavimo įpročius ir galimybes. Pavyzdžiui, remiantis SEB banko (toliau – SEB) 2024 m. atlikto investavimo tyrimo (SEB, 2024a) duomenimis, beveik pusė (47 %) moterų neinvestuoja, kai tuo tarpu neinvestuojančių vyrų yra žymiai mažiau – 32 %. Šio SEB tyrimo duomenimis, didžiausia kliūtis tiek moterims, tiek vyrams yra santaupų trūkumas, o antroji moterims būdingesnė – žinių trūkumas: 41 % respondentų teigė, kad būtent jis stabdo jas nuo pirmo žingsnio į investicijų pasaulį. Palyginimui, žinių stygius sulaukė tik 23 % vyrų. Vyrų taip pat daugiau investuoja į stambius objektus bei didesnes sumas – į butus ir sklypus yra investavę 20 % vyrų ir 13 % moterų, o didesnes nei 50 eurų sumas reguliariai investicijoms skiria 70 % vyrų ir 57 % moterų.

Taigi šio SEB tyrimo duomenys rodo platesnę tendenciją – finansinio raštingumo atotrūkį tarp lyčių: beveik dvigubai daugiau moterų nei vyrų mano, kad joms trūksta žinių investavimui (41 % ir 23 %).

Beje, šie duomenys atitinka JAV 2021 m. Federalinės rezervų sistemos (angl. *Federal Reserve*) atlikto Namų ūkių ekonomikos ir sprendimų priėmimo (angl. *Survey of Household Economics and Decisionmaking* - SHED) (Tranfaglia, Lloro, Merry, 2024) ir kitų tyrimų rezultatus, kurie atskleidžia, kad moterų finansinis raštingumas yra mažesnis nei vyrų (dėl mažesnio kiekio teisingai atsakytų finansinį raštingumą matuojančių klausimų), o taip pat yra mažesnis pasitikėjimas savo finansinėmis žiniomis (dėl dažniau moterų pasirenkamo „nežinau“ atsakymo į finansinio raštingumo klausimus). Atkreiptinas dėmesys, kad finansinis raštingumas yra susijęs su finansine elgsena, t. y. taupymu senatvei, investavimu, atsakingu finansų tvarkymu ir pan., ir siekiama finansine gerove bendrąja prasme.

Apibendrinant galima pasakyti, kad moterys ES ir kitose pasaulio dalyse turi mažiau finansinių išteklių (uždarbio, pajamų, turto) nei vyrai. Norint išlaikyti finansinę nepriklausomybę, labai svarbu gerinti finansinį raštingumą. Finansinis raštingumas leidžia visiems priimti pagrįstus sprendimus ir veiksmingai valdyti savo finansus, todėl moterys turėtų mokytis apie asmeninius finansus, investavimą ir pensijos planavimą ateityje.

2 TYRIMO PLANAVIMAS

2.1 Tyrimo (apklausos) metodika

Siekiant nustatyti moterų ir vyrų finansinės nepriklausomybės lygmenis ir ypatumus, atsižvelgiant į jų asmenines pajamas bei demografinius požymius, o taip pat sąsajas su sprendimų priėmimu šeimoje bei finansų tvarkymo modeliais, atlikta reprezentatyvi Lietuvos gyventojų apklausa. Šią apklausą 2025 metų balandžio 5 – 19 d. atliko Lietuvos – Didžiosios Britanijos rinkos ir viešosios nuomonės tyrimų kompanija „Baltijos tyrimai“. Tyrimo metu buvo apklausta 1015 Lietuvos gyventojų (18 metų ir vyresnių) iš 111 atrankos taškų (31 miestas ir 45 kaimai).

Apklausa atlikta pagal G. Purvaneckienės ir J. Pečiūrienės sudarytą klausimyną, kuris pridedamas šio dokumento priede.

2.1.1 Generalinė visuma

Šios apklausos išvados taikomos 18 metų ir vyresniems Lietuvos gyventojams. Tyrimas atliktas individualių interviu būdu. Šios populiacijos amžiaus ribos pasirinktos atsižvelgiant į Europos Sąjungos valstybėse taikomą gyventojų nuomonių tyrimų praktiką (ESOMAR) ir siekiant palyginti tyrimo duomenis su anksčiau atliktomis apklausomis šia tema.

Respondentai gyventojų apklausai buvo atrenkami taikant daugiapakopę stratifikuotą atsitiktinę atranką. Yra kelios socialinės grupės, nepatenkančios į šio tyrimo atranką: laisvės atėmimo įstaigose esantys asmenys, gydymo įstaigų stacionaruose esantys asmenys ir asmenys, neturintys gyvenamosios vietos.

2.1.2 Tyrimo imtis

Šio tyrimo metu buvo apklausta 1015 Lietuvos gyventojų (18 metų ir vyresnių). Tokia imtis leidžia gauti optimalią rezultatų paklaidą – ne didesnę nei $\pm 3,1\%$.

Respondentų atranka atliekama keliais etapais:

1. Respondentų dalies apskrityse nustatymas. Šis tyrimas atliekamas visose apskrityse. Kiekvienoje apskrityje apklausiamų žmonių dalis bendroje imtyje atitinka šioje apskrityje gyvenančių 18 metų ir vyresnių gyventojų dalį tarp visų šio amžiaus Lietuvos gyventojų.
2. Antras etapas – respondentų dalies įvairaus dydžio vietovėse kiekvienoje apskrityje nustatymas. Šiame tyrime naudojamos tokios gyvenviečių kategorijos: Vilnius, didieji miestai (virš 50 000 gyventojų), miestai (2 000 – 50 000 gyventojų), kaimai (iki 2 000 gyventojų). Respondentų skaičius kiekvienos apskrities skirtingo dydžio vietovėse atitinka jose gyvenančių 18 metų ir vyresnių gyventojų dalį tarp visų šio amžiaus apskrities gyventojų.
3. Trečias etapas – konkrečių gyvenviečių atranka apklausai. Iš kiekvienos apskrities kiekvienos kategorijos (pagal gyventojų skaičių) gyvenviečių sąrašo atsitiktine tvarka atrenkamos vietovės, kuriose vyks apklausa.
4. Respondentų atranka atliekama naudojant maršrutinės atrankos metodą. Maršrutas kiekvienoje gyvenvietėje nustatomas pritaikant tam tikrą žingsnį, pasirenkant būstą, kuriame atliekama apklausa. Konkrečiame būste respondentas atrenkamas pagal artimiausio gimtadienio taisyklę. Vieno interviu siekiama iki 3 kartų (vizitų). Toks respondentų atrankos principas leidžia

užtikrinti maksimaliai įmanomą atsitiktinę atranką ir vienodą tikimybę gyventojams dalyvauti tyrime.

2.2 Finansinės nepriklausomybės lygmens analizės planavimas

Norint sužinoti daugiau apie Lietuvos moterų ir vyrų finansinės nepriklausomybės, reikia tirti juos sudarančius komponentus: respondentų pajamas bei finansinius įsipareigojimus, pačių respondentų finansinės nepriklausomybės sampratą, jų subjektyvią nuomonę apie savo finansinę nepriklausomybę bei jos svarbą, trumpalaikį ir ilgalaikį finansinį saugumą bei finansinį raštingumą. Šiuo tikslu suplanuotos apklausos klausimyne yra 16 klausimų, padėsiančių apibūdinti respondentų finansinę nepriklausomybę.

Finansinė nepriklausomybė yra daugiamatis dalykas – vieni gali turėti didesnes pajamas, kiti mokėti geriau taupyti ar planuoti savo išlaidas ir pan. Todėl tam, kad galėtume palyginti žmonių finansinę nepriklausomybę, sukūrėme sudėtinį rodiklį (indeksą) – Finansinės nepriklausomybės lygmenį (toliau – FNL). FNL sudaro šie 6 požymiai:

1. Noras būti finansiškai nepriklausomu (motyvacija): apklausoje įtrauktas klausimas apie finansinės nepriklausomybės svarbą.
2. Asmeninės pajamos: tyrime jos suskirstytos į 4 grupes – iki vieno minimalaus atlyginimo (MMA), nuo MMA iki vidutinio darbo užmokesčio (VDU), nuo 1 iki 2 VDU ir daugiau kaip 2 VDU (skaičiuojamos neto pajamos).
3. Dabartinė finansinė nepriklausomybė (subjektyvi): apklausoje įtrauktas klausimas skirtas nustatyti, ar respondentai laiko save finansiškai nepriklausomais.
4. Dabartinis finansinis / materialinis saugumas: apklausoje pateikti 2 klausimai – kiek laiko respondentas išgyventų netekęs pagrindinio pajamų šaltinio ir kokias išlaidas respondentas gali sau leisti.
5. Saugumo prognozė / saugumas senatvėje (subjektyvi): apklausoje įtrauktas klausimas, ar respondentas mano, kad senatvėje bus (yra) finansiškai nepriklausomas.
6. Finansinis raštingumas: apklausoje pateikti atsakymai į kelis klausimus, parengtus pagal kitų autorių finansinio raštingumo testą.

Finansiniam raštingumui pamatuoti naudosime kitų autorių finansinio raštingumo testo (Profitus, 2024b) klausimus ir inkorporuosime juos į tyrimą:

1. Ar sekate savo pajamas ir išlaidas?
2. Ar planuojate savo biudžetą?
3. Ar turite santaupų ir ar reguliariai jų atidedate?
4. Ar galvojate apie pensiją?
5. Kokie jūsų finansiniai tikslai? Ar turite tokių?
6. Ar jūsų santaupos neša jums pelną?
7. Ar gebate tinkamai priimti finansinių paslaugų sprendimus? Tai yra ar viską žinote apie paskolas, kreditus, draudimus, ar galite lengvai priimti su tuo susijusius sprendimus, užtikrinti reguliary mokėjimą ir kt.?
8. Ar laiku apmokate mokesčius ir kitas sąskaitas?
9. Ar apsilankę parduotuvėje ar paslaugų teikimo vietoje nesivadovaujate emocijomis?

Šio finansinio raštingumo testo principas – kuo daugiau šių klausimų respondentas atsako teigiamai, tuo aukštesnis jo finansinio raštingumo lygmuo. Atsakymai suskirstomi į 3 lygmenis (po 3 klausimus), o

žemiausias lygmuo priskiriamas tiems respondentams, kurie teigiamai neatsakė nė į vieną iš šių klausimų arba pasirinko atsakymą, kad finansų neplanuoja.

Atsakymai į klausimus, skirtus pamatuoti pirmuosius penkis aukščiau įvardintus FNL požymius, vertinami 4 balų skalėje: 4 – aukščiausias lygmuo, 3 – aukščiau vidutinio, 2 – žemiau vidutinio, 1 – žemiausias lygmuo.

Apskaičiuojant indeksą kilo dilema, kaip elgtis tais atvejais, kai respondentai neatsako į kurį nors vieną (ar kelis) iš pasirinktų 7 klausimų, atitinkančių šešis aukščiau pristatytus FNL požymius. Suvedus duomenis paaiškėjo, kad tokių respondentų yra apie trečdalis. Buvo galima arba atmesti šių respondentų atsakymus, arba vietoje trūkstamo atsakymo naudoti medianą. Pasirinktas antrasis variantas, siekiant išlaikyti kuo didesnę duomenų dalį. Tačiau suprantama, kad tai šiek tiek pastumia indeksą vidurkio link.

Susumavus atsakymų rezultatus ir apskaičiavus vidurkius, kiekvienam respondentui nustatomas finansinės nepriklausomybės lygmuo, o gauti rezultatai lyginami pagal demografinius požymius.

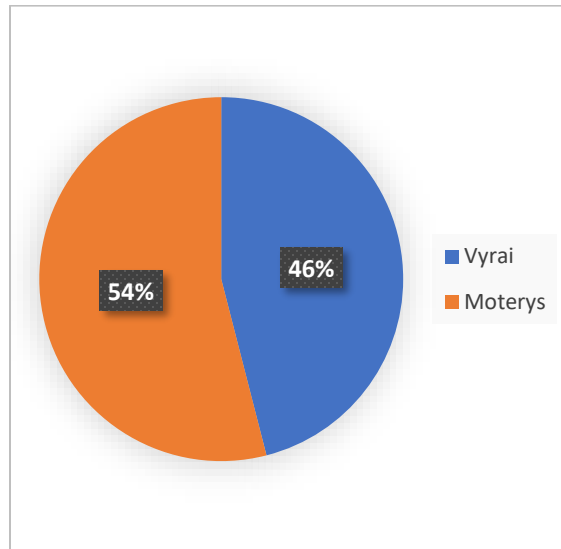
3 TYRIMO REZULTATAI

3.1 Respondentų charakteristika

3.1.1 Demografinė charakteristika

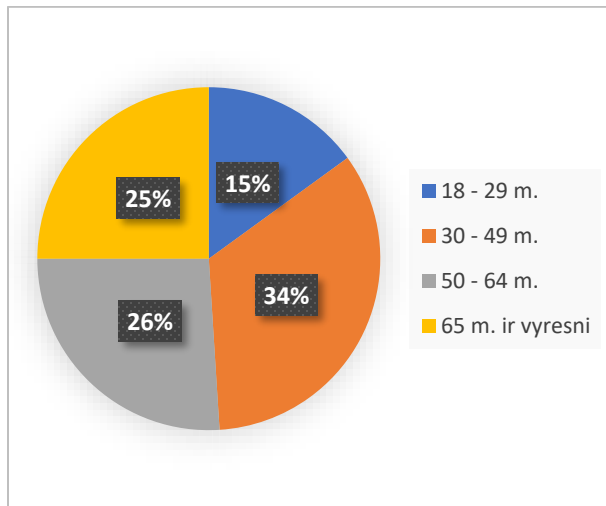
Šiame poskyryje aprašoma respondentų charakteristika.

Lytis. Atsakė 544 (54 %) moterys ir 471 (46 %) vyrai (1 pav.).

1 pav. Tyrimo dalyvių sudėtis pagal lytį.

Amžius. Išskirtos keturios amžiaus grupės: 18–29 m., 30–49 m., 50–64 m., 65 m. ir vyresni. Tyrime dalyvavo 148 (15%) 18–29 m. asmenys, 346 (34 %) 30–49 m. asmenys, 270 (26 %) 50–64 m. asmenys ir 250 (25 %) 65 m. ir vyresni asmenys (2 pav.).

2 pav. Tyrimo dalyvių sudėtis pagal amžių.

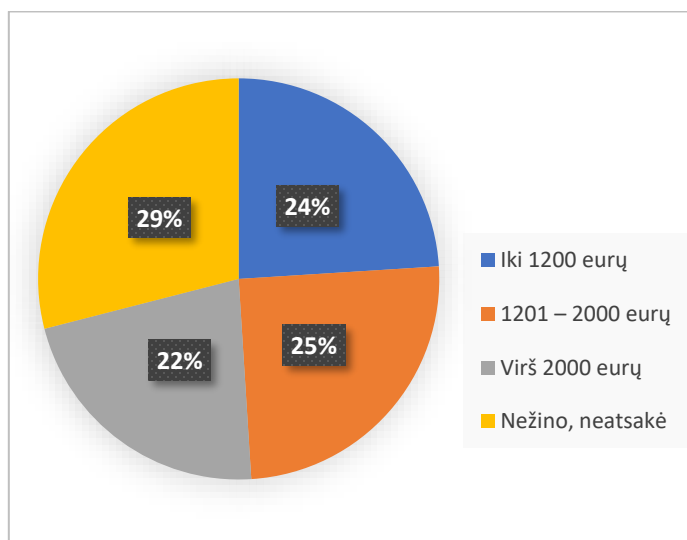
Tautybė. Didžioji dauguma (92 %) respondentų – lietuviai.

Išsilavinimas. Buvo išskirtos septynios grupės pagal išsilavinimą, kurios pasiskirstė taip, kaip nurodyta 6 lentelėje.

4 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą.

Išsilavinimas:	Respondentai	Procentai
Universitetinis aukštasis (magistro laipsnis / mokslų dakt.)	67	6
Universitetinis aukštasis (bakalauro laipsnis)	164	16
Neuniversitetinis aukštasis (kolegija)	108	11
Aukštesnysis (technikumas)	169	17
Profesinis	291	29
Vidurinis	167	16
Pagrindinis, nebaigtas vidurinis, pradinis	49	5

Šeimos pajamos. Atsakiusieji pasiskirstė į panašaus dydžio grupes pagal šeimos pajamas (4 pav.). 24 % tyrimo dalyvių nurodė, kad šeimos pajamos siekia iki 1200 eurų, 25 % – kad jos yra nuo 1201 iki 2000 eurų, 22 % nurodė pajamas, viršijančias 2000 eurų, o beveik trečdalis (29 %) arba neatsakė, arba teigė nežinantys.

3 pav. Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal šeimos pajamas.

Gyvenvietės tipas. Pagal gyvenamąją vietovę tiriamieji pasiskirstė taip: 438 (43 %) didmiesčių (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio) gyventojai, 257 (25 %) kitų miestų gyventojai ir 320 (32 %) kaimų bei miestelių, turinčių iki 2000 gyv., gyventojai (7 lentelė).

5 lentelė. Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal gyvenvietės tipą ir gyvenamąją vietą.

Gyvenvietės tipas	Respondentų skaičius	Procentas
Didmiesčiai (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, Panevėžys)	438	43
Kiti miestai	257	25
Kaimai, miesteliai iki 2000 gyventojų	320	32

Šeimyninė padėtis. Didesnė respondentų dalis (57,9 %) gyvena su sutuoktiniu (-e) ar partneriu (-e) ir turi bendrą namų ūkį (55 % moterų ir 61,3 % vyrų). Didžiausia respondentų dalis (85,8 %), gyvenanti su

sutuoktiniu (-e) ar partneriu (-e) ir vedanti bendrą namų ūkį, priklauso didžiausias pajamas turinčiai grupei – jų mėnesio pajamos viršija 2 800 eurų.

3.1.2 Moterų ir vyrų pajamų charakteristika

Nagrinėjant asmenų finansinę nepriklausomybę, svarbu atsižvelgti ne į šeimos, o asmenines pajamas. Klausimas apie asmenines pajamas buvo atviras, ir atsakymai buvo suskirstyti į 4 grupes: 1) minimalus atlyginimas ir mažiau, 2) nuo minimalaus iki vidutinio atlyginimo, 3) nuo vidutinio iki 2 vidutinių atlyginimų ir 4) daugiau kaip 2 vidutiniai atlyginimai.

Lietuvoje yra žymus skirtumas tarp atsakiusių moterų ir vyrų gaunamų pajamų: didžiausia moterų dalis (40,3 %) gauna iki 800 eurų ir apie trečdali jų (34,5 %) gauna nuo 801 iki 1400 eurų per mėnesį. Tuo tarpu didžiausia vyrų dalis (28,4 %) gauna asmeninių pajamų nuo 1401 iki 2800 eurų ir 27,2 % gauna nuo 801 iki 1400 eurų per mėnesį.

Apklausoje dalyvavusios pensinio amžiaus (65+) moterys ir vyrai sudaro daugumą (65,4 %) tarp gaunančių iki 800 eurų. Tuo tarpu daugiausia gaunančių virš 2800 eurų yra 30–49 m. vyrų – jų dalis siekia 11,6 %. To paties amžiaus moterys dažniausiai gauna nuo 1401 iki 2800 eurų per mėnesį.

Didžiausias pajamas gaunantys vyrai gyvena didmiesčiuose, o mažiausias – kaimuose. Kadangi moterų pajamos mažesnės negu vyrų, jų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą yra tolygesnis: didesnė dalis gaunančių nuo 1401 iki 2800 eurų gyvena didmiesčiuose (16,9 %) ir miestuose (16,1 %); ta pati tendencija matyti ir tarp gaunančių nuo 801 iki 1400 eurų. Tačiau pusė moterų, gaunančių iki 800 eurų, gyvena kaimuose.

Taigi, moterų ir vyrų pajamų skirtumas žymus, kaip ir pajamų skirtumas tarp gyvenančių skirtingo dydžio gyvenamosiose vietovėse.

6 lentelė. Moterų ir vyrų gaunamos pajamos per mėnesį, atskaičius mokesčius.

Pajamos, EUR	Moterys, %	Vyrai, %
Neturi jokių asmeninių pajamų	3,2	4,7
Iki 800 EUR	40,3	24,6
801 – 1400	34,5	27,2
1401 – 2800	14,5	28,4
Daugiau kaip 2800	0,9	5,4

Oficialios statistikos portalo duomenimis, moterys yra labiau linkusios patirti skurdo riziką. 2023 m. duomenys rodo, kad 22,3 % moterų ir 18,6 % vyrų gyvena skurdo rizikoje. Tai patvirtina ir 2024 m. paskelbto lyčių lygybės indekso rodomą ilgametę tendenciją – Lietuvoje moterys uždirba vidutiniškai mažiau nei vyrai (EIGE, 2024). Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos (toliau – Sodra) duomenimis, 2024 m. paskutinįjį ketvirtį darbo užmokesčio atotrūkis tarp lyčių siekė 12,9 % (Sodra, 2025b). Darbo užmokesčio atotrūkio pasekmės lemia mažesnes moterų pensijas ir prisideda prie didesnės jų skurdo rizikos. Valstybės duomenų agentūros 2024 m. duomenimis, moterų ir vyrų pensijų atotrūkis 2023 m. pabaigoje siekė 14,3 %. 57 % Lietuvos gyventojų sutinka, kad svarbiausias vyro vaidmuo yra uždirbti pinigus (ES – 42 %). 40 % apklaustųjų sutinka, kad vyrai dažnai uždirba daugiau nei moterys, nes jų darbas yra reiklesnis, o 34 % – kad moterys turėtų teikti pirmenybę šeimos pareigoms, o ne karjerai (Eurobarometras, 2024).

3.2 Tyrimo rezultatų analizė

3.2.1 Finansinės nepriklausomybės samprata ir jos svarba Lietuvos moterims ir vyrams

Respondentams buvo pateikti 4 finansinės nepriklausomybės apibrėžimai, iš kurių reikėjo pasirinkti vieną. Apibūdinant finansinės nepriklausomybės apibrėžimą, skirtumų tarp moterų ir vyrų vertinimo iš esmės nėra. Dažniausiai pasirenkamas variantas, kuriame akcentuojama ori senatvė – „Turėti tokias pajamas, kad pakaktų sukaupti reikiamą sumą oriai gyventi išėjus į pensiją“. Šį variantą pasirinko 38,3 % moterų ir 39,3 % vyrai. Antras dažniausiai pasirenkamas variantas susijęs su kasdieniu gyvenimu: „Turėti tokias pajamas, kad pakaktų kasdienėms išlaidoms ir būtų galima apmokėti didesnes nenumatytas išlaidas“. Šį variantą pasirinko 35,7 % moterų ir 32 % vyrų. Galima pastebėti, kad tiek mažiausiai ambicingas („Turėti tokias pajamas, kad pakaktų kasdienėms išlaidoms ir nereikėtų prašyti artimųjų pagalbos“), tiek ambicingiausias („Turėti tiek pinigų, kad galima būtų nedirbant gyventi visą likusį gyvenimą“) variantai pasirenkami rečiausiai.

Nagrinėjant finansinės nepriklausomybės svarbą, pagal tyrimo duomenis galima daryti išvadą, kad finansinės nepriklausomybės svarba yra labai aukšta – apie 61 % respondentų ją įvardija kaip labai svarbią, o dar 33 % – kaip labiau svarbią. Tai reiškia, kad apie 94 % Lietuvos gyventojų finansinę nepriklausomybę vertina kaip svarbią, kas suponuoja bendrą vertybinę orientaciją į savarankiškumą.

Įdomu atkreipti dėmesį į tai, kad lyčių aspektu finansinės nepriklausomybės svarbos vertinimas iš esmės nesiskiria – apie 94 % abiejų lyčių respondentų ją įvardija kaip labai svarbią ir svarbią. Vyrams šiek tiek dažniau ji yra „labai svarbi“ nei moterims (62,6 % ir 59,9 %), o moterys šiek tiek dažniau renkasi atsargesnį variantą „labiau svarbi, nei nesvarbi“ (34,2 % ir 31,7 %). Vis dėlto skirtumas nėra pakankamai didelis, kad paklaidos ribose būtų pagrįsta daryti kitokias išvadas: finansinės nepriklausomybės svarba panaši tiek moterims, tiek vyrams. Vis dėlto galima daryti prielaidą, kad tam tikros interpretacijos gali kilti dėl lyčių verbalinio stiliaus ir saugumo jausmo skirtumų.

Kitas klausimas, kuris kyla interpretuojant duomenis – ar moterų atveju finansinė nepriklausomybė nėra deklaratyvi, nors ir vertybinė siekiamybė? Eurostat tyrimai (Eurostat, 2025a) rodo, kad 2023 m. moterų bendrasis valandinis atlyginimas ES buvo vidutiniškai 12 % mažesnis nei vyrų¹. Eurostat duomenimis, atlyginimo skirtumo dydis priklauso nuo sektoriaus – pavyzdžiui, privačiame sektoriuje atlyginimo skirtumas yra mažesnis nei viešajame sektoriuje; didžiausias atlygio skirtumas – finansų ir draudimo sektoriuje. Atlyginimų skirtumai dažnai susiję su moterų ir vyrų pasiskirstymu skirtinguose ekonominiuose sektoriuose. Tuo tarpu ir pagal Sodros informaciją (Sodra, 2025), moterų ir vyrų darbo pajamų skirtumams turi įtakos tai, kokiose srityse jie dirba. Pavyzdžiui, finansų, transporto, informacijos ir ryšių sektoriuose dominuoja vyrai, kurie dažniau užima aukštesnes ir geriau apmokamas pareigas, o švietimo sektoriuje dirba daugiau moterų.

¹ Panašius procentus indikuoja ir Lietuvos Respublikos institucijos – juos aptariame tekste žemiau.

3.2.2 Lietuvos moterų ir vyrų pajamų šaltiniai

Respondentų prašėme nurodyti visus jų asmeninių pajamų šaltinius. Moterų ir vyrų skirtumai pagal pajamų šaltinius pateikti 9 lentelėje.

7 lentelė. Moterų ir vyrų pajamų šaltiniai, %

Pajamų šaltinis	Moterys, %	Vyrai, %
Darbo užmokestis	59,9	63,8
Pensija	32,3	21,8
Pašalpos ir kitos socialinės išmokos	8,8	9,6
Individualios veiklos pajamos	6,0	7,7
Stipendija, tėvų parama	4,9	5,4
Dividendai ir kitos pajamos iš turto, būsto nuomos	2,7	3,5
Perlaidos iš užsienio	1,1	0,7

Nagrinėjant moterų ir vyrų pajamų šaltinių duomenis, juos galima būtų interpretuoti taip:

- Pensiją gauna žymiai daugiau moterų nei vyrų – 32,3 % moterų ir 21,8 % vyrų. Tai gali būti paaiškinta demografiniais skirtumais – anksčiau gaunama pensija (moterys istoriškai kiek anksčiau išeidavo į pensiją) ir moterų ilgaamžiškumu. Pagal Eurostat (Eurostat, 2025b), Lietuvoje moterys vidutiniškai gyvena 9 metais ilgiau nei vyrai.
- Vyrai dažniau nei moterys gauna aktyvias ir privačias pajamas. Tokio tipo pajamas gauna 75 % vyrų ir 68,6 % moterų. Vyrų gautos pajamos daugiausia sudaro darbo užmokestis (63,8 %), individualios veiklos pajamos (7,7 %) bei dividendai ir kitos pajamos iš turto ar būsto (3,5 %). Moterų atveju šie rodikliai atitinkamai siekia 59,9 %, 6 % ir 2,7 %.

3.2.3 Lietuvos moterų ir vyrų skolinimasis

Kalbant apie asmeninę finansinę padėtį paskolų turėjimo ir grąžinimo perspektyvoje, pastebėtina, kad moterys teigia iš viso neturinčios paskolų dažniau nei vyrai – 74 % ir 62,6 %. Tuo tarpu vyrai beveik dvigubai dažniau teigia jaučiantys labai didelę ir didelę paskolų naštą – 16,1 % ir 8,8 %. Kiek mažesnis skirtumas yra tarp vidutiniško naštos vertinimo (paskola „nei didelė, nei nedidelė“) – vyrų 12,7 % ir moterų 7,9 %.

Nagrinėjant asmeninę finansinę padėtį giliau pagal papildomus kriterijus, matyti, kad:

- Moterys reikšmingai dažniau neturi paskolų jau jauniausioje 18–29 m. amžiaus grupėje – 72,7 % moterų ir 59,9 % vyrų. Vadinasi, vyrai dažniau turi paskolų jau nuo jauno amžiaus – šis skirtumas išsilaiko ir 30-49 amžiaus grupėje. Vyresnėse grupėse skirtumo tarp vyrų ir moterų nebelyka.
- Kaime gyvenančios moterys dar dažniau neturi paskolų nei kaime gyvenantys vyrai: čia paskolų neturi apie 80 % moterų ir apie 60 % vyrų. Skirtumas mažesnis didmiesčiuose, kur neturinčių paskolų moterų dalis sumažėja iki 68 %, o vyrų – iki 63 %.

Kodėl moterys reikšmingai dažniau neturi paskolų jau nuo jauno amžiaus? Atsakymo galima ieškoti analizuojant šiame tyrime gautus asmeninių pajamų duomenis pagal amžiaus grupes. 18–29 m. amžiaus grupėje:

- Šiek tiek daugiau vyrų teigia neturintys jokių asmeninių pajamų (21 % vyrų ir 16 % moterų);
- Tarp gaunančių asmenines pajamas žymiai daugiau moterų gauna žemiausias pajamas, o vyrų – daugiau tarp gaunančių aukštesnes pajamas:

- iki 800 eurų per mėnesį gauna apie 30 % moterų ir apie 12 % vyrų. Nuo 801 iki 1 400 eurų per mėnesį gauna apie 29 % moterų ir 21 % vyrų. Tai reiškia, kad iki 1400 eurų per mėnesį gauna apie 59 % moterų ir apie 33 % vyrų;
- tuo tarpu virš 1 401 eurų per mėnesį gauna apie 13 % moterų ir 35 % vyrų.

Šio tyrimo rezultatai atitinka SEB 2024 m. finansinių lūkesčių tyrimo (SEB, 2024b) duomenis: abiejų tyrimų metu nustatyta, kad daugiau vyrų nei moterų turi skolų ar paskolų (48 % vyrų ir 35 % moterų). SEB tyrimas taip pat atskleidė, kad didesnė dalis vyrų yra nepatenkinti savo finansine padėtimi – tokių vyrų buvo 37 %, o moterų – 32 %.

Interpretuojant šio ir SEB 2024 m. atlikto tyrimo rezultatus bendrai, galima pateikti šias įžvalgas:

- Moterys reikšmingai dažniau teigia neturinčios jokių paskolų. Ieškant priežasčių šiam skirtumui paaiškinti, galima daryti tokias prielaidas:
 - Mažesnės galimybės skolintis dėl žemesnių pajamų. Sodros duomenimis, moterys uždirba maždaug 13 % mažiau nei vyrai. Analizuojant tyrimo duomenis pagal amžiaus grupes, matyti, kad asmeninių pajamų skirtumai prasideda jau nuo jauno amžiaus, kur moterys žymiai dažniau uždirba žemiausias pajamas, o vyrai žymiai dažniau – aukštesnes.
 - Moterys prisiima didesnę buitines (Jurėnienė, Purvaneckienė, 2023, 305-308 p.) ir šeimos priežiūros atsakomybę. Sodros duomenimis (Sodra, 2025), 88 % vaiko priežiūros išmokų gavėjų sudaro moterys.
- Vyrai dažniau jaučia didesnę paskolų naštą. Didesnis skolų lygis ir stipresnis naštos pojūtis gali būti vienas iš paaiškinimų, kodėl, pagal minėtą SEB tyrimą, vyrai yra labiau nepatenkinti savo finansine padėtimi negu moterys.

3.2.4 Asmeninės finansinės nepriklausomybės vertinimas

Nagrinėjant atsakymus į klausimą, ar šiuo metu yra visiškai nepriklausomi, matyti, kad apie pusę respondentų – 47 % moterų ir 51 % vyrų – teigia esantys tikrai arba greičiau finansiškai nepriklausomi. O apie 46 % moterų ir 42 % vyrų teigia esantys greičiau arba tikrai finansiškai priklausomi. Kaip matyti, nors bendras skirtumas tarp moterų ir vyrų nėra dramatiškas, visgi save finansiškai nepriklausomais laikančių vyrų yra 4 % daugiau. Tokie skaičiai susiję su Swedbank 2023 m. atlikto finansinės nepriklausomybės tyrimu (Swedbank, 2023), kurio rezultatai parodė, kad apie 40 % šalies gyventojų yra visiškai arba iš dalies finansiškai priklausomi, o su finansais visiškai savarankiškai galinčių susidoroti moterų yra 4 % mažiau nei vyrų (atitinkamai 52 % moterų ir 56 % vyrų).

Nagrinėjant duomenis pagal amžiaus grupes, matyti, kad 18–29 m. ir 30–49 m. grupėse vyrų, laikančių save tikrai arba greičiau finansiškai nepriklausomais, yra apie 8 % daugiau nei moterų. Atitinkamai, panašiu procentu daugiau moterų šiose grupėse save įvardija kaip tikrai arba greičiau finansiškai priklausomas. Čia išsiskiria jauniausios 18–29 m. amžiaus grupės atsakymai, kur yra reikšmingai daugiau kategoriškai pesimistiškesnių moterų atsakymų – „tikrai ne“ atsakė apie 42 % moterų ir apie 29 % vyrų. Toliau nagrinėjant duomenis pagal amžių matyti, kad 50–64 m. grupėje skirtumas tarp moterų ir vyrų pasitikėjimo savo finansine nepriklausomybe sumažėja iki maždaug 4–5 %, o 65+ amžiaus grupėje šio skirtumo iš esmės nebelieka.

Analizuojant pagal gyvenamąją vietą matyti, kad kaime gyvenančių, save tikrai arba greičiau finansiškai nepriklausomais laikančių, yra maždaug 6 % daugiau moterų nei vyrų – taip save įvardija apie 50 % moterų ir apie 44 % vyrų. Miestuose ir didmiesčiuose situacija priešinga: miestuose finansiškai

nepriklausomais save laiko apie 10 % daugiau vyrų (57 % vyrų ir 47 % moterų), o didmiesčiuose – apie 7 % daugiau vyrų (53 % vyrų ir 47 % moterų).

Šie skirtumai tarp lyčių gali būti aiškinami tiek moterų mažesniais atlyginimais, tiek visuomenėje vis dar gajais lyčių stereotipais.

3.2.5 Reikalingų pajamų finansinei nepriklausomybei vertinimas

Klausimas „Kokias mažiausias pajamas turėtumėte gauti jūs asmeniškai, kad galėtumėte jaustis visiškai finansiškai nepriklausomu / nepriklausoma?“ buvo atviro tipo, t. y. respondentai patys nurodė sumas. Gauti atsakymai suskirstyti į 5 grupes, kaip nurodyta 10 lentelėje.

10 lentelė. Mažiausios pajamos, kad moterys ir vyrai galėtų jaustis visiškai nepriklausomais

Pajamos, EUR	Moterys, %	Vyrai, %
1000 ar mažiau	20,0	14,2
1001 – 1500	21,6	19,1
1501 – 2000	27,7	22,8
2001 – 3000	15,4	25,8
3001 ir daugiau	3,8	8,6

10 lentelėje matosi ryškūs skirtumai tarp moterų ir vyrų atsakymų. Moterys reikšmingai dažniau įvardija sumas iki 2000 eurų (69,3 % moterys, 56,1 % vyrai), vyrai reikšmingai dažniau įvardina sumas virš 2000 eurų (34,4 % vyrai, 19,2 % moterys). Šiuose skirtumuose papildomai matyti, kad moterys dažniau renkasi pačią mažiausią (iki 1000 eurų) sumą (20 % moterys, 14,2 % vyrai). Pastebima, kad moterų dažniausiai nurodomas pajamų intervalas yra 1501–2000 eurų (27,7 %). Šis pasirinkimas dominuoja visose amžiaus grupėse, išskyrus 65+ grupę, kurioje daugiausia moterų patenka į pajamų intervalą iki 1000 eurų (42,3 %). Vyrų dažniausiai pasirenkamas pajamų intervalas yra aukštesnis – nuo 2001 iki 3000 eurų (25,8 %). Šis intervalas dominuoja iki 50 m. amžiaus. 50–64 m. grupėje vyrai dažniausiai nurodo tą patį intervalą kaip ir moterys – 1501–2000 eurų, o 65+ amžiaus grupėje dažniausias vyrų pasirinkimas yra pajamų intervalas nuo 1001 iki 1500 eurų (36,7 %).

Nagrinėjant atsakymus į šį klausimą pagal gyvenamąją vietą, matyti, kad moterys kaime (76,4 %) ir mieste (75,7 %) dažniausiai nurodydavo sumas iki 2000 eurų. Tuo tarpu didmiesčiuose gyvenančios moterys šį intervalą rinkdavosi rečiau – 60,7 %. Bendra tendencija rodo, kad vyrai šį intervalą renkasi rečiau nei moterys: 59,7 % kaime ir 63,1 % mieste, o didmiesčiuose šį pasirinkimą nurodo mažiau nei pusė vyrų – 48,8 %.

Apibendrinant atsakymų į šį klausimą rezultatus, aiškiai matyti, kad moterų lūkesčiai pajamoms, kurių visiškai užtektų finansinei nepriklausomybei, yra juntamai mažesni nei vyrų, taip pat moterys dažniau renkasi pačią mažiausią sumą. Šiuos skaičius galima susieti su 2024 m. SEB atliktu pajamų lūkesčių tyrimu (SEB, 2024b), kurio rezultatai parodė, kad vyrų lūkesčiai dėl pajamų yra pastebimai pozityvesni negu moterų. Palyginti su vyrais, moterys rečiau tikisi, kad jų pajamos augs – pagal šio SEB tyrimo rezultatus, per artimiausius dvylika mėnesių didesnių pajamų tikisi 22 % apklaustų moterų ir 31 % vyrų. Komentuodama šio tyrimo rezultatus, SEB atstovė E. Dovbyšienė pastebi, kad lūkesčiai gali tapti savaime išsipildančiais scenarijais. Žmonės, kurie tikisi mažiau ir yra linkę save nuvertinti, paprastai ir pasiekia mažiau – juos riboja susikurtos dirbtinės kliūtys. Vidinės nuostatos ir įsitikinimai gali sustabdyti nuo geresnio darbo pasiūlymo, didesnių karjeros galimybių ir net palaidoti norą įgyvendinti savo verslo idėją. Dėl žemesnių lūkesčių per ekonomikos sąstingį moterys gali pernelyg susilpninti savo derybines pozicijas ir net labiau nukentėti finansiškai.

E. Dovbyšienė daro prielaidą, kad didžiausią įtaką atsargesniems moterų lūkesčiams tebedaro visuomenėje vyraujantys stereotipai ir apibrėžti lyčių vaidmenys. Moterims vis dar tenka daugiau buitės rūpesčių ir vaikų priežiūros darbų, jos rečiau kuria verslą ir ne visada turi tokias pas galimybes siekti karjeros kaip vyrai (SEB, 2024b).

3.2.6 Lietuvos moterų ir vyrų santaupos

Atsakingo finansų tvarkymo temoje, analizuojant atsakymus į klausimą „Jeigu jūs prarastumėte pagrindinį pajamų šaltinį, kiek laiko galėtumėte gyventi iš savo turimų santaupų, nesiskolindami jokių pinigų būtiniausioms išlaidoms ir neprašydami paramos iš kitų šeimos narių ar artimųjų?“, matyti bendra tendencija: dažniausiai nurodytas laikotarpis yra nuo vieno iki trijų mėnesių. Pastebėtina, kad lyginant šį atsakymą tarp lyčių, šį laikotarpį įvardino didesnė dalis moterų – apie 36 % ir apie 30 % vyrų. Laikotarpį nuo savaitės iki mėnesio nurodė apie 17 % moterų ir apie 20 % vyrų. Kituose laikotarpiuose reikšmingų skirtumų tarp lyčių nematyti. Apibendrinant, trumpiausius laikotarpius (iki vieno mėnesio) nurodė daugiau vyrų nei moterų – atitinkamai 31 % ir 24 %.

Analizuojant atsakymų duomenis pagal lytis ir amžiaus grupes, matyti, kad:

- Jauniausioje amžiaus kategorijoje reikšmingų skirtumų tarp moterų ir vyrų iš esmės nėra;
- 30–49 m. amžiaus grupėje laikotarpius iki 1 mėnesio įvardino apie 19 % moterų ir apie 29 % vyrų. Tuo tarpu laikotarpius nuo 1 mėnesio iki 6 mėnesių pasirinko apie 59 % moterų ir apie 51 % vyrų. Panašus skirtumas, kai daugiau vyrų turi santaupų tik iki mėnesio, o daugiau moterų – ilgesniam laikotarpiui, pastebima ir kitose amžiaus grupėse.

Panašios tendencijos matomos ir respondentų atsakymuose, nepriklausomai nuo jų gyvenamosios vietos.

Apibendrinant atsakymus, susijusius su santaupomis bei finansų tvarkymu, matyti gana aiški tendencija: daugiau vyrų turi santaupų iki mėnesio, o daugiau moterų – virš mėnesio. Ši tendencija įdomi turint omenyje, kad moterys vidutiniškai uždirba mažiau nei vyrai, o asmeninių pajamų skirtumai atsiranda jau jauname amžiuje: moterys kur kas dažniau patenka į žemiausių pajamų grupes, o vyrai – į aukštesnių pajamų grupes. Tuo tarpu čia matome, kad jauniausioje amžiaus grupėje skirtumų tarp santaupų turėjimo nematyti, o toliau matoma aukščiau įvardinta bendra tendencija. Tai gali būti siejama su keliais aspektais:

- Moterų mažesniu paskolų turėjimo lygmeniu, kaip aptarta aukščiau;
- Moterų didesniu finansiniu atsargumu / socialiniu modeliavimu – joms nuo jauno amžiaus gali būti komunikuojama, kad jos turi būti „atsargesnės su pinigais“ – pvz., turėti rezervą, neturėti skolų ir pan.

3.2.7 Lietuvos moterų ir vyrų finansinis raštingumas

Į klausimą „Kaip jūs manote, ar jūs tinkamai planuojate savo pajamas ir išlaidas?“ dauguma respondentų atsakė teigiamai. Lyginant moterų ir vyrų atsakymus, matyti, kad moterys dažniau mano planuojančios savo finansus tinkamai – 74 % moterų ir 68,8 % vyrų. Neatsakiusių dalis moterų grupėje kiek mažesnė (12,2 % ir 15,7 %), o neigiančių – panaši (13,8 % moterų ir 15,5 % vyrų).

Nagrinėjant atsakymus apie pajamų ir išlaidų planavimą giliau pagal papildomus kriterijus, matyti, kad:

- Jauniausioje (18–29 m.) grupėje matomas skirtumas tarp lyčių. Tik 50,8 % jaunų moterų teigia tinkamai planuojančios savo finansus, kai vyrų dalis siekia 55,9 %. Tuo tarpu vyresnėse, 50+

amžiaus grupėse, moterys dažniau nurodo tinkamai planuojančios savo finansus (77–80 % moterų ir 67–68 % vyrų). Vyrams taip pat būdingesnis neatsakymas į šį klausimą – pavyzdžiui, 65+ grupėje neatsakiusių vyrų yra 20,9 %, o moterų – 14,8 %.

- Moterų finansų planavimo įpročiai reikšmingai skiriasi priklausomai nuo gyvenamosios vietos, o vyrų – beveik nesiskiria. Net 79,6 % miestų ir 78,5 % kaimų moterų teigia planuojančios savo finansus, tačiau didmiesčiuose ši dalis sumažėja iki 67,6 %. Tuo tarpu vyrų rezultatai pagal gyvenamąją vietą beveik nesikeičia: mano tinkamai planuojantys finansus 68,0 % kaime gyvenančių vyrų, 68,4 % miestų vyrų ir 69,7 % didmiesčių vyrų.

Gilinantį į tinkamo finansų planavimo ir tvarkymo temą, pravartu analizuoti finansinio raštingumo teiginius, kuriuos respondentai pasirinko kaip geriausiai atspindinčius jų realų finansinį elgesį. 11 lentelėje pateikti moterų ir vyrų finansinio raštingumo testo rezultatai.

8 lentelė. Moterų ir vyrų finansinis raštingumas

Finansinio raštingumo testo teiginiai	Moterys, %	Vyrai, %
Aš seku savo pajamas ir išlaidas (pvz., užsirašau), stengiuosi subalansuoti jas	40,8	36,1
Aš seku savo pajamas ir planuoju savo išlaidas (t. y., kiek išleisiu kasdien, per mėnesį, per metus)	35,2	31,6
Aš planuoju santaupas, numatau, kam jas išleisiu	35,0	34,9
Aš planuoju santaupas ir tai, iš ko gyvensiu pensijoje, esu susipažinusi (-ęs) su II ir III pensijų pakopomis ir apsisprendusi (-ęs), ar ateityje kaupsiu ar nekaupsiu	8,7	9,2
Aš turiu nusimačiusi (-ęs) finansinius tikslus: siekiu išlaikyti esamą biudžetą, jį padidinti, investuoju	8,3	13,1
Mano santaupos ir investicijos neša man pelną	1,2	3,7
Aš susipažinusi (-ęs) su kreditų, paskolų, draudimų sąlygomis ir galiu reguliariai daryti įmokas	6,0	13,6
Aš visada laiku apmoku savo sąskaitas ir mokesčius	42,8	39,1
Aš planuoju kasdieninius pirkinius ir parduotuvėse nepasiduodu emocijoms nusipirkti patikusį, bet neplanuotą daiktą ar produktą	33,2	24,3
Aš niekada ar retai iš anksto planuoju savo pajamas ir išlaidas	5,1	9,9

Apibendrinant moterų ir vyrų atsakymus, galima daryti šias išvagas:

- Moterys dažniau praktikuoja kasdienį finansų planavimą bei atsakingumą finansų srityje. Didesnė dalis moterų nei vyrų teigia, kad:
 - seka savo pajamas ir išlaidas, stengiasi jas subalansuoti – 40 % moterų ir 36,1 % vyrų;
 - seka ir planuoja išlaidas iš anksto – 35,2 % moterų ir 31,6 % vyrų;
 - visada laiku apmoka sąskaitas ir mokesčius – 42,8 % moterų ir 39,1 % vyrų;
 - planuoja kasdienius pirkinius ir nepasiduoda emocijoms pirkti impulsyviai – 33,2 % moterų ir 24,3 % vyrų (įdomu pažymėti, kad čia skirtumas yra ryškiausias – beveik 9 % – ir gali būti priešingas vyraujančiam stereotipui).
- Vyrai aktyviau dalyvauja ilgalaikiuose ar struktūrizuotuose finansiniuose sprendimuose, kurie susiję su investavimu ir kredito valdymu. Didesnė dalis vyrų nei moterų teigia, kad:
 - susipažinę su kredito, paskolų ir draudimo sąlygomis ir reguliariai moka įmokas – 13,6 % vyrų ir 6 % moterų;

- turi finansinius tikslus, siekia padidinti biudžetą, investuoja – 13,1 % vyrų ir 8,3 % moterų;
- gauna pelną iš santaupų ar investicijų – 3,7 % vyrų ir 1,2 % moterų.

Taip pat verta pastebėti, kad tiek moterys, tiek vyrai yra vienodai menkai įsitraukę į pensijų planavimą. Teiginį „Aš planuoju santaupas ir tai, iš ko gyvensiu pensijoje, esu susipažinęs (-usi) su II ir III pensijų pakopomis ir apsisprendęs (-usi), ar ateityje kaupsiu ar nekaupsiu“ patvirtino tik 9,2 % vyrų ir 8,7 % moterų.

Analizuojant atsakymų duomenis pagal amžiaus grupes, išsiskiria jauniausia vyrų ir moterų grupė, kurioje tiek jauni vyrai, tiek jaunos moterys yra mažiausiai įsitraukę į finansų planavimą, palyginti su kitoms amžiaus grupėms priklausančiais respondентаis. Jauni vyrai geriau pasirodo tose srityse, kur reikalingos žinios apie finansinius produktus ir santaupų valdymą, o jaunos moterys ryškiai pirmauja mokėjimų drausmėje ir impulsyvių, emocinių pirkinių kontrolėje:

- Jauni vyrai dažniau seka savo pajamas ir išlaidas (34,0 %) nei jaunos moterys (27,3 %), ir gerokai dažniau yra susipažinę su kredito įmokomis bei jas reguliariai moka (18,0 % vyrų ir 7,0 % moterų).
- Jaunos moterys dažniau visada laiku apmoka sąskaitas (32,0 %) nei jauni vyrai (22,4 %), ir gerokai dažniau planuoja kasdienius pirkinius bei vengia impulsyvaus vartojimo (32,8 % moterų ir 18,1 % vyrų).

3.2.8 Finansinė nepriklausomybė pensijoje

Kalbant apie ilgalaikį finansinį saugumą, šio tyrimo rezultatai rodo, kad tik trečdalis (apie 32 %) Lietuvos gyventojų tikisi būti finansiškai nepriklausomais pensijoje, kai beveik pusė (apie 49 %) netiki tokia galimybe. Nagrinėjant atsakymus į klausimą „Kaip manote, ar išėjus į pensiją jūs būsite finansiškai nepriklausomas / nepriklausoma ir gyvensite oriai?“, matome, kad net kad 1 iš 5 respondentų (19 %) nežino, ką manyti šiuo klausimu, kas palieka didelį rezervą rezultatų interpretacijai.

Nagrinėjant atsakymus į šį klausimą matyti, kad esminių skirtumų tarp moterų ir vyrų nėra. Moterys tik šiek tiek labiau linkusios manyti, kad pensijoje nebus finansiškai nepriklausomos („Tikrai ne“ ir „Greičiau ne“ – 49 %), palyginti su vyrais (47,9 %).

Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad „optimistų“ grupė (atsakiusių „Tikrai taip“) yra labai maža – tik 5,1 % moterų ir 4,4 % vyrų. Nors šioje grupėje moterų yra šiek tiek daugiau, jų dalis tarp atsakiusių „Greičiau ne“ yra šiek tiek mažesnė – atitinkamai 26,6 % moterų ir 27,9 % vyrų. Kiek labiau matomas skirtumas tarp ryžtingų „pesimistų“ (atsakiusių „Tikrai ne“) – moterų 17,3 % ir vyrų 14,7 %.

Nagrinėjant rezultatus skirtingose amžiaus grupėse, matyti, kad:

- 18–29 metų vyrai išsiskiria optimizmu (43,8 %) – didesnė jų dalis tiki savo būsima finansine nepriklausomybe nei bet kuri kita amžiaus grupė bei moterys. Tuo tarpu šios amžiaus grupės moterų rezultatai pasiskirsto panašiai tarp optimizmo ir pesimizmo (apie 32 %), o labiausiai išsiskiria didelė nežinančiųjų dalis – 37,3 %.
- 30–49 metų moterys yra gerokai pesimistiškesnės, taip pat ir lyginant su vyrais – net 52 % mano, kad nebus finansiškai nepriklausomos, kai taip manančių vyrų yra 47 %. Savo finansine nepriklausomybe tikinčių moterų dalis šiame amžiuje iš esmės tokia pati kaip vyrų – apie 30 %, tačiau vyrų atsakymai yra labiau išsiskleidę, ir jų tarpe didesnė nežinančiųjų dalis..

- 50-64–metų grupės yra labiausiai pesimistiškos – čia net 58,5 % moterų ir 60,4 % vyrų mano, kad nebus finansiškai nepriklausomi. Tai gali rodyti su artėjančia pensija stiprėjantį nesaugumo jausmą.
- 65+ grupėje pastebimas didesnis optimizmas – 38,6 % moterų ir 37,3 % vyrų teigia, kad jie yra arba bus finansiškai nepriklausomi. Pesimistų vis dar daug (46,7 % moterų ir 49,4 % vyrų), bet mažiau nei jaunesnėje grupėje. Galime spėti, kad dalis žmonių, jau būdami pensijoje, vertina savo padėtį geriau nei tikėjosi, arba jų lūkesčiai tampa kuklesniais ir lengviau pasiekiamais.

Vertinant atsakymus gyvenamosios vietos perspektyvoje, matyti, kad:

- Daugiausiai vyrų, tikinčių savo finansine nepriklausomybe, gyvena didmiesčiuose – net 39,7 %. Tai yra aukščiausias optimizmo rodiklis tarp visų analizės grupių. Palyginimui, kaimuose taip mano tik 26,9 % vyrų – skirtumas siekia beveik 13 procentinių punktų.
- Toks rezultatas leidžia daryti prielaidą, kad miestuose gyvenantys vyrai labiau pasitiki savo gebėjimu pasirūpinti finansine ateitimi, galbūt dėl didesnių pajamų, karjeros galimybių ar platesnių finansinių instrumentų naudojimo.
- Daugiausiai moterų, tikinčių savo finansine nepriklausomybe, gyvena kaimuose ir didmiesčiuose – po maždaug 33 % (miestuose – apie 28 %). Daugiausiai netikinčių savo būsima finansine nepriklausomybe moterų yra miestuose – net 56,8 % (tuo tarpu kaimuose – 47,8 %, didmiesčiuose – 46,2 %). Apibendrinant, kaimų ir didmiesčių moterų pasirinkimai iš esmės sutampa, o ryškiausiu pesimizmu išsiskiria miestų moterys.

Taigi, Lietuvos gyventojų lūkesčiai dėl finansinės nepriklausomybės pensijoje yra labiau pesimistiniai nei optimistiniai, o lyties skirtumai apibendrintai – nedideli, tačiau:

- Moterys truputį dažniau jaučiasi nesaugiai ir dažniau renkasi kraštutinius atsakymus.
- Jauni vyrai išsiskiria itin aukštu optimizmu (43,8 %), o jaunosios moterys – didžiausiu neapibrėžtumu (37,3 %). Tai gali rodyti tiek lyties, tiek brandos skirtumus požiūryje į finansinę ateitį.
- Didžiausi skirtumai matyti pagal gyvenamąją vietą: vyrų optimizmas yra gerokai didesnis didmiesčiuose (39,7 %), o moterų – kaimuose (33,0 %). Tuo tarpu miestuose gyvenančios moterys išsiskiria didžiausiu pesimizmu (56,8 %). Šie skirtumai gali rodyti, kad finansiniai lūkesčiai susiję ne tik su objektyvia finansine padėtimi, bet ir su socialiniu kontekstu, informuotumu bei lūkesčių formavimu pagal gyvenamąją aplinką.

Nepaisant to, kad apibendrintuose atsakymuose į tikėjimą savo finansine nepriklausomybe išėjus į pensiją reikšmingų skirtumų tarp moterų ir vyrų nėra, vertėtų nepamiršti, kad šiuo metu moterys gauna vidutiniškai mažesnę pensiją nei vyrai. Sodros duomenimis (Sodra, 2025), vyrų pensija yra 90 eurų didesnė nei moterų. To priežastis – jau aukščiau aptartas moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumas. Taip pat, dėl tradicinių šeimos vaidmenų pasiskirstymo moterys dažniau daro karjeros pertrauką tam, kad pasirūpintų vaikais ar sergančiais artimaisiais. Didžiausią vidutinį moterų ir vyrų uždarbio atotrūkį Valstybinė duomenų agentūra fiksuoja 35–44 m. grupėje – būtent tuo laikotarpiu daugelis šio amžiaus moterų gimdo ir prižiūri vaikus. Tokios karjeros pauzės sumažina darbo stažo trukmę, sumokamos mažesnės įmokos ir pagal Sodros pensijos, ir pagal antros pakopos sistemas (Pigagienė, 2023).

3.2.9 Finansų tvarkymo ir sprendimų kam leisti turimus pinigus priėmimas šeimoje

Didžiausia respondentų, gyvenančių kartu su sutuoktine (-iu) ar partnere (-iu) ir turinčių bendrą namų ūkį, dalis – 58,7 % (55,9 % moterų ir 61,5 % vyrų) – teigia, kad visus su finansais susijusius klausimus sprendžia bendrai kartu. Daugiausia kartu priimančių sprendimus dėl to, kur ar kam leisti turimus pinigus, yra tarp gaunančių 1401–2800 eurų pajamas (69,7 %) ir tarp gyvenančių kaime (63,9 %).

Vertinant atsakymus pagal amžių, matyti, kad:

- Skirtingos amžiaus grupės nevienodai sprendžia bendrų finansų tvarkymo klausimus.
- Kuo jaunesni respondentai, tuo didesnė jų dalis finansinius sprendimus priima kartu – 18–29 m. grupėje taip teigiančių yra 67 %.
- Su amžiumi kartu sprendžiančiųjų dalis vis mažėja, ir 65 m. ir vyresnių grupėje taip manančiųjų yra 51,8 %.

Šiuo klausimu skirtumai tarp lyčių yra nežymūs. Vyresni nei 50 metų nurodo, kad finansinius klausimus sprendžia vieni patys, tačiau moterų šioje amžiaus grupėje dalis (66,2 %) yra didesnė nei vyrų (41,9 %).

Nors nedaug respondentų nurodė, kad neturi asmeninių pajamų, tačiau jų atsakymai parodo didesnį vyrų pasitikėjimą savimi ir jų galią priimant sprendimus finansiniais klausimais, nepriklausomai nuo to, kad jie neprisideda finansiškai.

3.2.10 Atsakomybių už finansų tvarkymą šeimoje pasidalinimas

12 lentelėje pateikti moterų ir vyrų atsakymų dėl sprendimų priėmimo rezultatai.

12 lentelė. Sprendimų priėmimas dėl finansų tvarkymo namų ūkyje, pagal lytį, %

	Visada ar daugiau aš		Abu vienodai		Visada ar daugiau sutuoktinė (-is)	
	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai
1. Kasdienių išlaidų pirkiniams tvarkymas	<u>56,5</u>	<u>13,5</u>	32,5	47,4	8,3	37,2
2. Namų ūkio finansų tvarkymas (sąskaitos, paskolos ar iš nuomos gautos pajamos)	39,8	30,1	36,7	44	20,6	23,6
3. Turto įsigijimas (būstas, automobilis ir kita) bei laisvų lėšų investavimas	<u>9,8</u>	<u>28,4</u>	65,5	62,8	21,9	4,9
4. Išlaidos, skirtos Jūsų asmeninėms reikmėms	<u>69</u>	<u>49,2</u>	25,6	37,2	2,8	10,3

Panagrinėkime šias kategorijas atskirai.

Kasdienių išlaidų pirkiniams tvarkymas

Analizuojant atsakymų duomenis pagal lytis, amžiaus ir pajamų grupes, matyti, kad:

- Kasdienės išlaidas planuoti ir valdyti tradiciškai tenka moterims: tai kasdien daro daugiau nei pusė moterų, o vyrų – vos keturis kartus mažiau (13,5 %).
- Moterų ir vyrų nuomonės išsiskiria dėl to, kas rūpinasi kasdienėmis išlaidomis. Daugiau vyrų (47,4 %) nei moterų (32,5 %) nurodo, kad tai daroma vienodai su partnere (-iu)/ sutuoktine (-iu), ir gerokai daugiau vyrų (37,2 %) nei moterų (8,3 %) mano, kad tai daro sutuoktinė labiau nei jie.
- Didžiausia dalis sprendimų dėl kasdinių pirkinių priimančių moterų dalis yra tarp 50–64 m. (70,5 %).
- Lyginant pagal pajamų dydį, mažiausia dalis tų, kurie kasdienės išlaidas sprendžia vienodai kartu su partneriu, yra tarp gaunančių iki 800 eurų. Kuo didesnės asmeninės pajamos, tuo mažiau patys sprendžia dėl išlaidų kasdieniams pirkiniams.
- Ar jauni žmonės mažiau priklausomi nuo stereotipo, kad kasdieniais pirkimais turėtų rūpintis moterys? Jauniausioje amžiaus grupėje šiek tiek daugiau nei pusė (51,1 %) nurodo, kad tai daro abu partneriai vienodai, ir, didėjant amžiui, tokių atsakymų dalis nuosekliai mažėja. Vertinant atsakymus pagal amžių, matyti, kad:
- Didžiausias skirtumas priklausomai nuo gyvenamosios vietos yra tarp moterų, kurios nurodė, kad šias išlaidas tvarko vienodai su partneriu / sutuoktiniu. Didžiausia dalis moterų, sprendžiančių kartu su partneriu, gyvena kaimuose (40,4 %), didmiesčiuose (29,1 %) ar miestuose (28,1 %).

Namų ūkio finansų tvarkymas (sąskaitos, paskolos ar iš nuomos gautos pajamos)

Panagrinėjus skirtumus priklausomai nuo gaunamų pajamų, svarbu pastebėti, kad:

- Kuo didesnės asmeninės Lietuvos gyventojų pajamos, tuo labiau patys tvarko namų ūkio finansus (63 %), ir tik 7,9 % nurodė, kad sutuoktiniai / partneriai daro tai kartu.
- Tuo tarpu vienodai su sutuoktine (-iu) / partnere (-iu) namų finansus tvarko dauguma tų, kurie neturi jokių pajamų (57 %).

Dėl namų ūkio finansų tvarkymo atsakomybių pasidalinimo yra mažesnis skirtumas tarp lyčių nei dėl kasdinių išlaidų pirkiniams tvarkymo, tačiau:

- Kiek didesnė vyrų dalis (39,8 %) nei moterų (30,1 %) namų ūkio finansus tvarko tai patys. aip elgiasi dvigubai daugiau vyrų, gyvenančių didmiesčiuose (42,4 %), palyginti su gyvenančiais miestuose (22,3 %) ar kaimuose (21,2 %). Taip elgiasi didesnė dalis 30–49 m. vyrų (42,9 %).

Turto įsigijimas ir laisvų lėšų investavimas

64,2 % Lietuvos gyventojų nurodė, kad sprendimus dėl turto įsigijimo (būsto, automobilio ir kita) bei laisvų lėšų investavimo priima vienodai su sutuoktine (-iu). Taip elgiasi moterys ir mažesnes pajamas gaunantys vyrai. Tačiau didžiausias pajamas (virš 2800 eurų) gaunantys vyrai sprendžia vieni ar pagrinde vieni patys (66,8 %), kai tarp moterų taip atsakiusių nebuvo.

Apibendrinant moterų ir vyrų atsakymus, galima daryti šias išvadas:

- Kuo didesnės vyro pajamos, tuo dažniau jis vienas priima sprendimus dėl namų ūkio finansų tvarkymo, investavimo ir turto įsigijimo. Tuo pat metu atsakomybę už kasdienius pirkinius, t. y. rutininį namų ūkio darbą, labiau perkeliama sutuoktinei ar partnerei.
- Tradicinės nuostatos tarp moterų, kad vyrai turi daugiau sprendimų galios, tarp moterų vyrauja nepriklausomai nuo jų pajamų – taip mano tiek daugiausiai uždirbančios (42,9 %), tiek neturinčios jokių pajamų (47,9 %) .

Analizuojant atsakymų duomenis pagal amžiaus grupes ir gyvenamąją vietą, matyti, kad:

- Tarp skirtingo amžiaus moterų matyti tendencija, kad vyresnės nei 50 m. moterys dažniau priima sprendimus vienos nei jaunesnės. Tuo tarpu tarp vyrų dažniausiai taip elgiasi jauniausi – 40,6 %.
- Didžiausi skirtumai tarp moterų pastebimi pagal jų gyvenamąją vietą. Jei tarp gyvenančių miestuose ir kaimuose skirtumai labai nedideli, tai didmiesčiuose gyvenančios moterys išsiskiria tuo, kad maždaug dvigubai daugiau jų (30,1 %) nei gyvenančių kitur (miestuose – 14,8 %, kaimuose – 16,2 %) nurodo, jog dėl turto įsigijimo visada sprendžia jų sutuoktinis / partneris arba jis daro tai dažniau nei jos pačios. Atitinkamai, didmiesčiuose gyvenantys vyrai patys priima sprendimus dvigubai dažniau (41,6 %) nei gyvenantys miestuose (23,7 %) ar kaimuose (15,5 %).

Išlaidos asmeninėms reikmėms

Reikšmingų skirtumų, kas yra atsakingas už išlaidas asmeninėms reikmėms, priklausomai nuo asmeninių pajamų nėra, išskyrus tai, pagal asmeninių pajamų dydį nėra, išskyrus tai, kad didžiausias pajamas gaunančių asmenų išlaidomis jų asmeninėms reikmėms dažniau pasirūpina jų sutuoktinis (-ė) ar partneris (-ė) (16,6 %).

Apibendrinant moterų ir vyrų atsakymus, galima matyti, kad:

- Dauguma moterų (69 %) ir beveik pusė vyrų (49%) visada ar beveik visada patys sprendžia dėl išlaidų asmeninėms reikmėms.

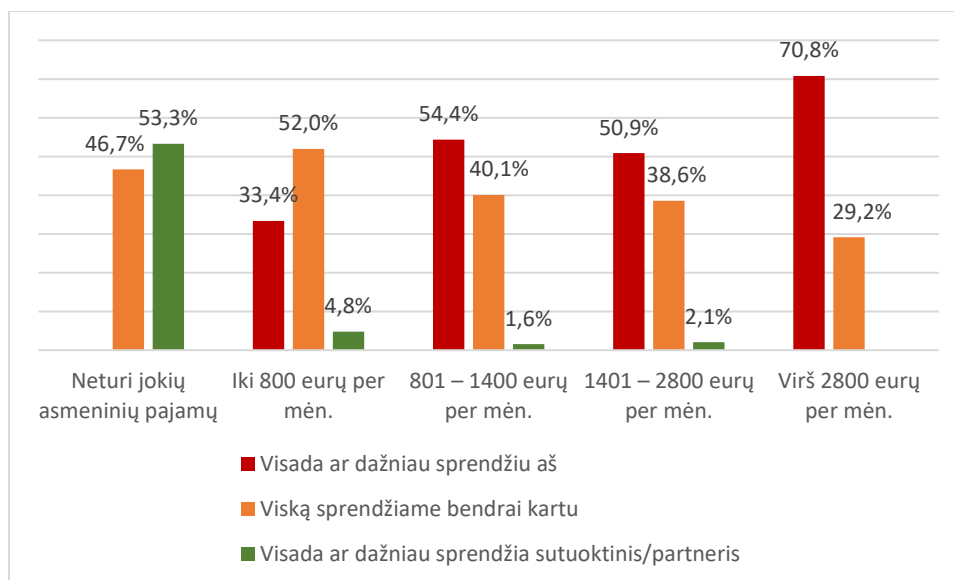
Vertinant atsakymus pagal amžių ir gyvenamąją vietą, matyti, kad:

- Mažiausia dalis moterų, gyvenančių kartu su partneriu / sutuoktiniu ir visada arba beveik visada pačių priimančių sprendimus dėl išlaidų asmeninėms reikmėms, yra tarp vyriausioje (55,6 %) ir jauniausioje (57,2 %) amžiaus grupėse. Didmiesčiuose gyvenančios moterys tai daro dažniau (76,4 %) nei gyvenančiose kaimuose (60,8 %) ar miestuose 67,1 %).
- Kaimuose gyvenantys vyrai rečiausiai tai daro patys (38,6 %), palyginti su gyvenančiais miestuose (55 %) ar didmiesčiuose (53,3 %).

3.2.11 Sprendimai dėl profesinės karjeros ir darbinės veiklos

Panagrinėkime, kas šeimose priima sprendimus dėl profesinės karjeros ir darbinės veiklos, pavyzdžiui, kur ir kiek laiko dirbti, ar verta dirbti, kada tinkamas laikas išeiti į pensiją ir pan.

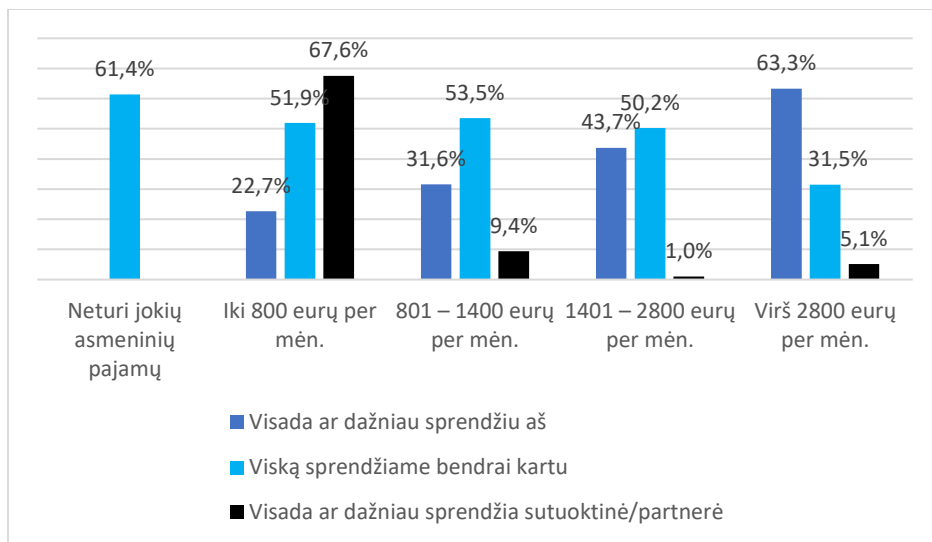
Tyrimo rezultatai atskleidė, kad kuo didesnės asmeninės Lietuvos gyventojų pajamos, tuo jie rečiau tariausi su sutuoktine (-iu) ar partnere (-iu). Tuo tarpu neturintys arba gaunantys labai mažas pajamas asmenys dažniau yra priklausomi nuo partnerės (-io) sprendimų – taip teigia apie trečdalis jų (4 ir 5 pav.).

4 pav. Moterų sprendimų dėl savo profesinės karjeros priklausomybė nuo asmeninių pajamų, %

Vertinant atsakymus pagal lytį, amžių, gyvenamąją vietą ir gaunamas pajamas matyti, kad:

- Moterys deklaruoja didesnę nepriklausomybę nei vyrai priimant sprendimus dėl savo karjeros. Panaši moterų dalis sprendimus priima pačios (45,5 %) ar tariai su sutuoktiniu / partneriu (43,8 %). Tuo tarpu vyrų tik kiek daugiau nei trečdalis (36,1 %) sprendimus dėl savo karjeros priima patys, o su partnere ar sutuoktine tariai ir sprendžia bendrai pusė jų (50,5 %).
- Pačios daugiau sprendžia 50–64 m. (53,4 %) bei 30–49 m. (50,1 %) moterys, bet tarp vyrų labiau taip elgiasi jauni (18–29 m.)
- Daugiausia pačios sprendžia tos moterys, kurios gauna didžiausias asmenines pajamas (70,8 %) ir gyvena didmiesčiuose (51,4 %) ar miestuose (62,6 %). Tarp vyrų dažniau patys sprendžia didmiesčių gyventojai (43,7 %), miestų gyventojai (40,5 %) ir tie, kurie gauna didžiausias pajamas (39 %).
- Kuo mažesnės asmeninės pajamos, tuo daugiau asmenų tariai su partneriais (-ėmis). Tai dažniausiai daro kaimuose (48,1 %) ir miestuose (48 %) gyvenantys asmenys.

5 pav. Vyrų sprendimų dėl savo profesinės karjeros priklausomybė nuo asmeninių pajamų, %

3.2.12 Nesutarimai dėl asmeninių pajamų dalies skyrimo bendroms išlaidoms bei turimų pinigų išleidimo

Pusė apklaustųjų (50,6 %) nurodė, kad jiems su sutuoktine (-iu) / partnere (-iu) kartais kyla nesutarimų dėl asmeninių pajamų dalies skyrimo bendroms išlaidoms ir turimų pinigų leidimo, o 9,5 % respondentų teigė, kad nesutarimų kyla dažnai. Niekada tokių nesutarimų neturi trečdalis (34,1 %) apklaustųjų. Tarp lyčių reikšmingų skirtumų nėra, jų labai mažai yra priklausomai nuo asmenų gyvenamosios vietos.

Panagrinėjus skirtumus priklausomai nuo gaunamų pajamų, svarbu pastebėti, kad:

1. Dauguma negaunančių jokių pajamų visada sutaria su partnere (-iu) (50,5 %) arba dažnai nesutaria (27,6 %). Tuo tarpu tarp turinčių didžiausias pajamas visada sutaria panaši dalis (50,2 %), tačiau dažnai nesutariančių nėra, o kartais nesutaria 49,8 %.
2. Panašios moterų, neturinčių asmeninių pajamų, dalys pasiskirstė tarp sutariančių, dažnai ir kartais nesutariančių.
3. Pajamų neturintys vyrai dažniausia visada sutaria (73,4 %) arba dažnai nesutaria (26,6 %) su sutuoktine / partnere.

Analizuojant atsakymų duomenis pagal amžiaus grupes, matyti, kad:

- Daugiausia respondentų, kuriems dažnai kyla ginčai, yra tarp jauniausios amžiaus grupės, o didžiausia grupė, kur niekada dėl to nekyla ginčų, yra tarp vyresnių nei 65 m. asmenų.

3.2.13 Lietuvos moterų ir vyrų nuomonė apie finansinės nepriklausomybės ir lyties sąsajas

Beveik pusė Lietuvos gyventojų (po 48,8 % moterų ir vyrų) mano, kad finansinė nepriklausomybė nepriklauso nuo lyties. Tuo tarpu kito tyrimo duomenimis, 67 % vyrų ir tik 42 % moterų mano arba greičiau mano, kad Lietuvoje moterys ir vyrai turi lygias teises (Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, 2024).

Kiek daugiau nei trečdalis moterų (35,5 %) ir vyrų (38,8 %) mano, kad vyrai dažniau yra finansiškai nepriklausomi, ir didesnė dalis taip manančių moterų ir vyrų gyvena miestuose. Tik 10,5 % moterų ir 7,5

% vyrų mano, kad moterys yra dažniau finansiškai nepriklausomos, ir daugiausia taip manančių yra tarp vyresnių nei 50 m. asmenų.

3.2.14 Finansinės nepriklausomybės indeksas (FNL)

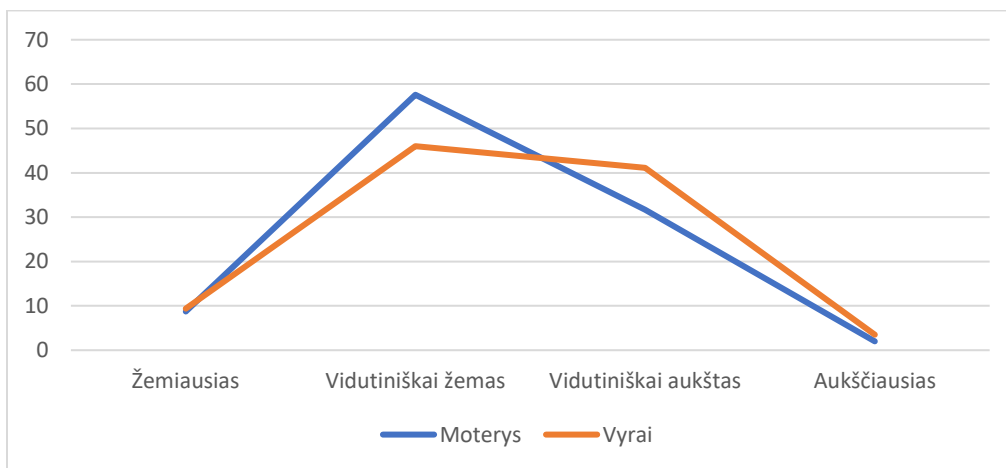
Tyrimo planavimo dalyje (žr. šio dokumento 2.2. skyrių) mes pristatėme finansinės nepriklausomybės sudėtinį rodiklį – FNL, pagal kurį suskirstėme respondentų finansinę nepriklausomybę į 4 lygmenis: žemiausias, vidutiniškai žemas, vidutiniškai aukštas ir aukščiausias. FNL apskaičiuojamas pagal atsakymų į 7 klausimus, kurie vertinami 4 balų sistemoje, vidurkį.

Lietuvos gyventojų pasiskirstymas pagal šiuos lygmenis pavaizduotas 13 lentelėje.

9 lentelė. Lietuvos gyventojų finansinės nepriklausomybės lygmenys, %

FNL	Lietuvos gyventojai	Moterys	Vyrai
Žemiausias	9,0	8,7	9,4
Vidutiniškai žemas	52,3	57,6	46,0
Vidutiniškai aukštas	36,0	31,7	41,1
Aukščiausias	2,7	2,0	3,5

Remiantis 13 lentelėje pateiktais duomenimis nustatyta, kad didžiausios dalies Lietuvos gyventojų FNL yra žemiau vidutinio lygmens, antroje vietoje – aukščiau vidutinio, o žemiausiu ir aukščiausiu finansinės nepriklausomybės lygmenimis pasižymi tik nedidelė gyventojų dalis. Taip pat pabrėžtina, kad Lietuvos moterų ir vyrų pasiskirstymas pagal FNL skiriasi (6 pav.).

5 pav. Moterų ir vyrų pasiskirstymas pagal FNL, %

Matome, kad moterų FNL daugiau koncentruojasi žemiau vidutinio lygmens, tuo tarpu vyrų FNL kreivė pasislinkusi į aukštesnio FNL pusę, t. y. nors daugiau nei pusės vyrų FNL yra žemesnis už vidurkį, tačiau daugiau jų nei moterų turi aukštesnį už vidutinį FNL.

Kalbant apie FNL skirtumus moterų ir vyrų grupių viduje, galima pastebėti, kad moterų ir vyrų FNL priklauso nuo amžiaus ir gyvenamosios vietos. Žemu ir žemiau vidutinio FNL pasižymi jauniausios ir vyriausios moterys, tuo tarpu žemiausias FNL būdingas vyrams, jau pasiekusiems 50 m. amžių. Na, o aukštesniu už vidutinį FNL pasižymi didmiesčių moterys ir vyrai. Taigi, kalbant apie finansinės nepriklausomybės skatinimą (finansinio raštingumo ugdymą), labiausiai reikėtų kreipti dėmesį į jaunas moteris, ypač gyvenančias kaimuose ir miestuose.

Panagrinėkime, nuo ko dar gali priklausyti finansinė nepriklausomybė.

Asmeniniai pajamų šaltiniai

Pažiūrėkime į moterų ir vyrų asmeninių pajamų ryšį su FNL (14 ir 15 lentelės).

10 lentelė. Moterų FNL priklausomybė nuo jų pagrindinių pajamų, %

Pajamų šaltinis	Moterų pasiskirstymas pagal pajamų šaltinį	Žemiausias FNL	Vidutiniškai žemas FNL	Vidutiniškai aukštas FNL	Aukščiausias FNL
Darbo užmokestis	61,6	25,1	58,6	74,5	73,7
Pensija	33,6	56,2	34,8	23,1	35,5
Pašalpos ir kitos socialinės išmokos	9,1	22,6	8,2	7,7	-
Individualios veiklos pajamos	6,2	3,8	6,1	7,3	-
Stipendija, tėvų parama	3,2	14,2	3,1	0,5	-
Dividendai ir kitos pajamos iš turto, būsto nuomos	2,8	-	0,6	6,6	17,9
N/N	1,2	-	1,0	1,8	-
Perlaidos iš užsienio	1,1	5,8	0,7	0,6	-

Nestebina tas faktas, kad aukštas finansinės nepriklausomybės lygmuo būdingas tik toms moterims, kurių pagrindiniai pajamų šaltiniai – darbo užmokestis, pensija, dividendai ar kitos pajamos iš turto, būsto nuomos. Nors šis pajamų šaltinis yra pagrindinis tik 2,8 % moterų, tarp turinčių aukštą FNL jų dalis siekia net 17,9 %. Tai rodo, kad investavimas yra glaudžiai susijęs su finansine nepriklausomybe. Taip pat matyti stiprus ryšys tarp pajamų iš kokios nors paramos ir žemo FNL. Pensija kaip pagrindinis pajamų šaltinis taip pat yra viena iš žemo FNL prielaidų.

Pažvelkime, kas būdinga vyrų pajamų šaltinių ir FNL sąsajoms (15 lentelė).

11 lentelė. Vyrų FNL priklausomybė nuo jų pagrindinių pajamų šaltinio, %

Pajamų šaltinis	Vyrų pasiskirstymas pagal pajamų šaltinį	Žemiausias FNL	Vidutiniškai žemas FNL	Vidutiniškai aukštas FNL	Aukščiausias FNL
Darbo užmokestis	66,5	33,1	63,7	77,6	63,1
Pensija	22,6	36,3	27,7	14,1	18,9
Pašalpos ir kitos socialinės išmokos	9,1	38,0	8,8	3,6	-
Individualios veiklos pajamos	7,8	6,7	3,9	10,7	28,3
Dividendai ir kitos pajamos iš turto, būsto nuomos	3,6	-	2,0	5,6	11,4
Stipendija, tėvų parama	2,9	5,9	4,5	0,6	-
Perlaidos iš užsienio	0,7	-	1,6	-	-

N/N	0,6	-	1,4	-	-
-----	-----	---	-----	---	---

Vyrų FNL dėsningumai tokie patys kaip ir moterų, tik į aukščiausią finansinės nepriklausomybės lygmenį patenka vyrai, kurių pagrindinės pajamos yra ir iš individualios veiklos. Jie sudaro reikšmingą dalį (28,3 %) tarp turinčių aukščiausią FN lygmenį. Tuo tarpu moterys, užsiimančios individualia veikla, į šią kategoriją nepatenka. Galima daryti prielaidą, kad moterų ir vyrų individualios veiklos pobūdis ir pajamos iš jos skiriasi iš esmės.

Finansinė nepriklausomybė ir paskolos bei skolos

Jokių paskolų ar skolų neturi 73,5 % moterų bei 61,8 % vyrų. Todėl logiška, kad ši grupė sudaro didžiausią dalį tarp visų bet kokį FNL turinčių asmenų. Tačiau reikia atkreipti dėmesį į tai, kad turinčių paskolų, bet nejaučiančių jų naštos, yra tik 3,6 % moterų, bet tarp turinčių aukščiausią FNL jų yra net 19,7 %. Reiškia, kad finansiškai nepriklausomos moterys sugeba tvarkyti savo skolas ir paskolas. Panašūs dėsningumai pastebimi ir tarp vyrų, tik čia tarp pasižyminčių aukščiausiu FNL yra žymiai daugiau paskolų ir skolų turinčių asmenų, tačiau jie dažnai nurodo, kad ši našta jiems nėra didelė: 20,8 % teigia, kad ji nei didelė, nei maža, 7,8 % – kad nedidelė, o 14,5 % – kad visiškai nejaučiama. Sugrupavę atsakymus pagal paskolų ir skolų naštos jautimą ar nejautimą, matome skirtumus tarp moterų ir vyrų (16 lentelė).

12 lentelė. Aukščiausią FNL turinčių moterų ir vyrų ryšis paskolų ir skolų našta

Paskolų, skolų našta	Moterys, %	Vyrai, %
Neturi jokių paskolų, skolų	72,7	49,4
Jaučia didesnę ar mažesnę paskolų, skolų našta	-	7,5
Nejaučia rimtos paskolų naštos	27,3	43,1

Iš ryšių tarp paskolų bei skolų naštos ir finansinės nepriklausomybės indekso analizės galima daryti išvadą, kad moterys skolinasi žymiai rečiau, įskaitant ir tas, kurios pasižymi aukščiausiu finansinės nepriklausomybės lygiu.

Moterų ir vyrų finansinės nepriklausomybės sampratos ryšis su finansinės nepriklausomybės indeksu

Nagrinėdami respondentų atsakymus apie minimalias pajamas, kurių, jų manymu, pakaktų finansinei nepriklausomybei pasiekti, nustatėme, kad Lietuvos gyventojų lūkesčiai nėra aukšti – ypač tarp moterų. Ieškodami ryšio tarp FNL ir įsivaizduojamų pajamų, reikalingų finansinei nepriklausomybei pasiekti, aiškių tendencijų nepastebime – tai ypač būdinga moterų grupei. Vyrų grupėje, kuriai būdingas žemiausias FNL, pastebima dėsninga aspiracijų kryptis: kuo žemesnės įsivaizduojamos pajamos, tuo daugiau žemesnėmis pajamomis pasitenkinančių šios grupės vyrų.

Tuo tarpu finansinės nepriklausomybės samprata aiškiai priklauso nuo finansinės nepriklausomybės lygmens (17 ir 18 lentelės).

13 lentelė. Moterų finansinės nepriklausomybės sampratos ryšis su FNL

FN Samprata: Turėti tokias pajamas, kad...	Žemiausias FNL	Vidutiniškai žemas FNL	Vidutiniškai aukštas FNL	Aukščiausias FNL
... pakaktų kasdieninėms išlaidoms ir nereikėtų prašyti kitų asmenų paramos	27,8	12,7	4,5	9,6

... pakaktų kasdieninėms išlaidoms bei galima būtų apmokėti didesnes nenumatytas išlaidas	53,5	39,4	25,6	24,9
... pakaktų sukaupti reikiamą sumą oriai gyventi išėjus į pensiją	15,7	33,9	53,2	56,4
... galima būtų nedirbant gyventi visą likusį gyvenimą	2,0	8,2	14,9	9,2

Moteryų finansinės nepriklausomybės supratimo ir jų FNL sąsaja yra gana aiški. Daugiau kaip pusė mažiausią FNL turinčių moterų FN sieja su galėjimu padengti kasdienes išlaidas ir didesnes nenumatytas išlaidas. Šiai nuomonei taip pat pritaria didžiausia dalis turinčių žemesnį nei vidutinį FNL. Tuo tarpu daugiau kaip pusė aukštesnį nei vidutinį ir aukščiausią FNL turinčių moterų finansinę nepriklausomybę jau supranta kaip pakankamą santaupų sukaupimą, kurių užtektų siekiant gyventi oriai išėjus į pensiją. Nors vyrų finansinės nepriklausomybės supratimas koreliuoja su jų FNL panašiai kaip moterų atveju, ši sąsaja nėra tokia aiški.

14 lentelė. Vyrų finansinės nepriklausomybės sampratos ryšis su FNL

FN Samprata: Turėti tokias pajamas, kad...	Žemiausias FNL	Vidutiniškai žemas FNL	Vidutiniškai aukštas FNL	Aukščiausias FNL
... pakaktų kasdieninėms išlaidoms ir nereikėtų prašyti kitų asmenų paramos	35,4	10,3	7,5	3,8
... pakaktų kasdieninėms išlaidoms bei galima būtų apmokėti didesnes nenumatytas išlaidas	35,4	38,6	27,3	10,8
... pakaktų sukaupti reikiamą sumą oriai gyventi išėjus į pensiją	27,8	34,8	48,2	64,6
... galima būtų nedirbant gyventi visą likusį gyvenimą	1,4	6,6	14,5	20,8

Vyrų finansinės nepriklausomybės samprata šiek tiek skiriasi nuo moterų, tačiau bendra tendencija išlieka: kuo aukštesnis FNL, tuo ambicingesnis finansinės nepriklausomybės supratimas

Finansinės nepriklausomybės lygmuo ir santykiai šeimoje

I-oje šio dokumento dalyje minėjome, kad literatūros šaltiniai rodo, kad žmonių gyvenimo būdas bei santykiai šeimoje gali priklausyti nuo asmens finansinės nepriklausomybės lygio ar atvirkščiai. Taigi panagrinėkime šias tarpusavio sąsajas moterų ir vyrų, gyvenančių kartu su sutuoktine(-iu) ar partnere(-iu) ir turinčių bendrą ūkį, grupėse.

Kas atsakingas už finansų tvarkymą? Ankstesnė finansų tvarkymo analizė parodė, kad Lietuvoje daugiau nei pusėje šeimų finansus tvarko ir sprendimus dėl išlaidų priima abu sutuoktiniai (partneriai) kartu. Tais atvejais, kai finansus valdo vienas iš sutuoktinių (partnerių), respondentų vertinimai skiriasi – ne visada sutariama, kuris partneris prisiima šią atsakomybę. Moterys dažniau teigia pačios tvarkančios finansus, o vyrai – kad finansus valdo jie. Vis dėlto šiuose vertinimuose išryškėja aiški priklausomybė nuo finansinės nepriklausomybės lygmens. (19 ir 20 lentelės).

19 lentelė. Moterų nuomonės apie finansinės atsakomybės pasiskirstymą šeimoje priklausomybė nuo jų FNL

Kas šeimoje atsakingas už finansų tvarkymą	Žemiausias FNL	Vidutiniškai žemas FNL	Vidutiniškai aukštas FNL	Aukščiausias FNL	Bendrai
Tik moteris	5,9	6,0	6,5	18,4	6,4
Daugiau moteris	12,9	23,5	20,9	39,4	22,4
Viską sprendžia kartu	61,2	51,6	64,3	42,2	56,3
Daugiau sutuoktinis (partneris)	19,9	14,5	7,3	-	12,0
Tik sutuoktinis (partneris)	-	-	-	-	-

Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad daugiau kaip pusė (57,4 %) aukščiausio FNL lygmens moterų finansus tvarko arba tik pačios, arba daugiau pačios. Tarp jų nėra finansų tvarkymą deleguojančiųjų sutuoktiniui (partneriui).

15 lentelė. Vyrų nuomonės apie finansinės atsakomybės pasiskirstymą šeimoje priklausomybė nuo jų FNL

Kas šeimoje atsakingas už finansų tvarkymą	Žemiausias FNL	Vidutiniškai žemas FNL	Vidutiniškai aukštas FNL	Aukščiausias FNL	Bendrai
Tik vyras	14,1	1,8	3,8	8,7	4,0
Daugiau vyras	29,5	11,6	19,3	41,0	18,0
Viską sprendžia kartu	27,2	61,5	68,2	50,2	61,3
Daugiau sutuoktinė (partnerė)	20,5	18,9	6,0	-	12,4
Tik sutuoktinė (partnerė)	8,7	-	-	-	0,7

Išsiskiria žemiausio FNL vyrų nuomonė: net 43,6 % teigia, kad finansus tvarko arba tik patys, arba daugiau patys. Tuo tarpu moterys su žemiausiu FNL tą daro žymiai rečiau (18,8 %).

Apibendrinant galima pasakyti, kad nėra tiesioginės priklausomybės tarp sprendimų priėmimo finansiniais klausimais pasiskirstymo šeimoje ir FNL. Tačiau yra skirtumai tarp moterų ir vyrų. Aiškiai matomas didesnis finansinės atsakomybės prisiėmimo lygmuo tarp aukščiausio FNL moterų ir mažesnis – tarp žemiausio. Tuo tarpu didesne finansine atsakomybe pasižymi ne tik aukščiausio, bet ir žemiausio FNL vyrai.

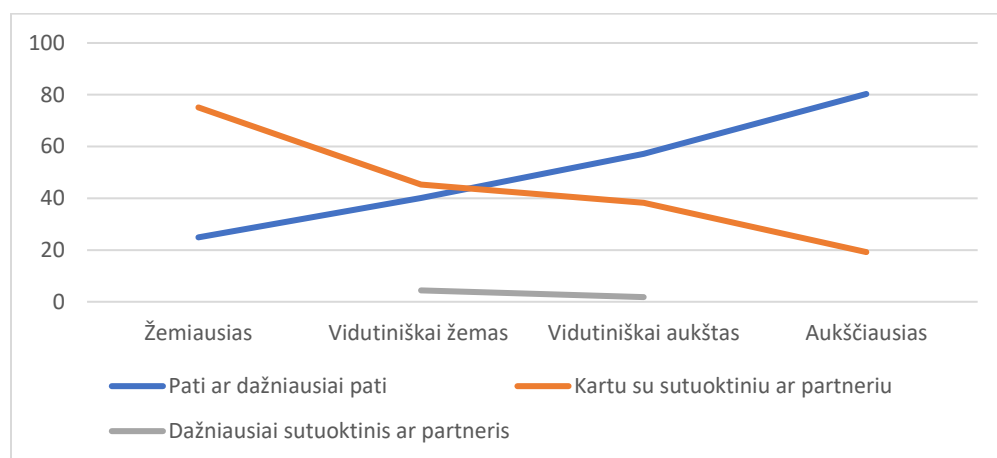
Kasdienio finansų tvarkymo įpročiai tarp skirtingą FNL turinčių sutuoktinių reikšmingai nesiskiria. Moterų nuomone, kasdienės išlaidos dažniausiai tvarko jos pačios, ir tai nepriklauso nuo jų FNL. Turto įsigijimo klausimus bei laisvų lėšų investavimą – abu vienodai. Vis dėlto žemiausio FNL moterys išsiskiria tuo, kad – priešingai nei kitų FNL grupių moterys – jos nurodo, jog namų ūkio finansus (sąskaitas, paskolas, pajamas iš būsto nuomos ir pan.) tvarko ne jos pačios, o abu partneriai vienodai. Dar įdomiau tai, kad vienodas sprendimų pasidalijimas būdingas ir išlaidoms moters asmeninėms reikmėms. Tuo tarpu vyrų nuomone jų elgesys kiek kitoks nei moterų. Dauguma jų teigia, kad kasdienes išlaidas tvarko kartu su sutuoktine (partnerė). Tik žemiausio FNL vyrai arba tvarko patys, arba deleguoja tai daryti sutuoktinei.

Namų ūkio finansų klausimus aukščiausio FNL vyrai dažniausiai tvarko patys, vidutiniškai aukšto ir vidutiniškai žemo FNL – dažniausiai kartu su sutuoktine (partnerė), o žemiausio – dažniausiai deleguoja sutuoktinei. Turto įsigijimo klausimus dažniausiai tvarko abu sutuoktiniai (partneriai), tik aukščiausio FNL vyrai galvoja, kad turto reikalus dažniausiai tvarko jie. Dauguma vyrų mano, kad dėl išlaidų savo asmeninėms reikmėms sprendžia jie patys. Išimtis – vidutiniškai žemo FNL vyrai: beveik pusė jų teigia, kad šiuos sprendimus priima kartu su sutuoktine (partnerė). Bet kuriuo atveju matyti, kad finansiniuose

šeimose reikaluose moterys su žemiausiu FNL savimi pasitiki mažiausiai, o su aukščiausiu – labiausiai. Tarp vyrų tendencija panaši, tik žemiausio FNL vyrai, priešingai nei moterys, yra labiau linkę pasikliauti savimi.

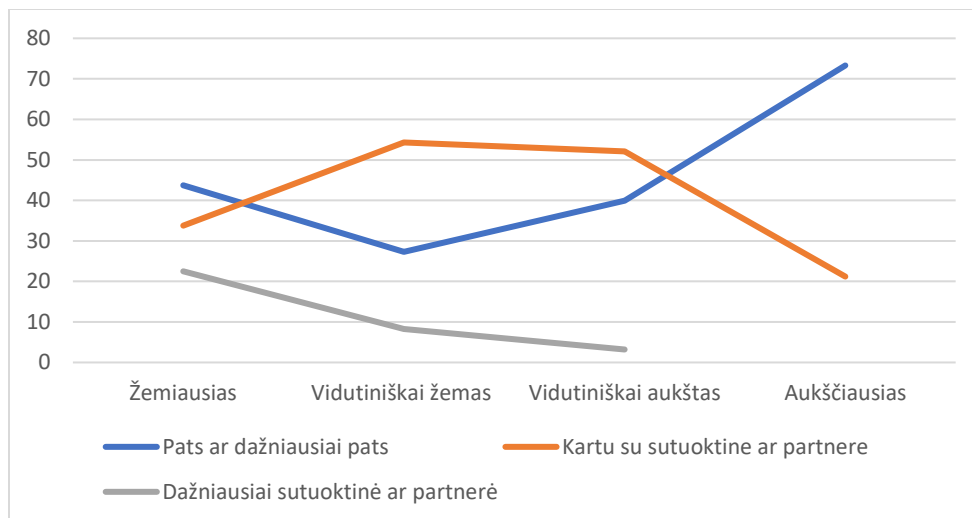
Nesutarimai su sutuoktine(-iu) ar partnere(-iu) dėl bendrų išlaidų ir finansinės nepriklausomybės indeksas. Nagrinėjant moterų atsakymus apie nesutarimus su sutuoktiniu ar partneriu dėl to, kokią dalį asmeninių gaunamų pajamų reikia skirti bendroms išlaidoms ir kur leisti turimus pinigus, matome, kad kuo aukštesnis moterų FNL, tuo rečiau, jų nuomone, kyla tokie nesutarimai. Tokia pati, bet dar griežtesnė tendencija tarp vyrų: visada arba beveik visada tokių nesutarimų pasitaiko tik žemiausio FNL vyrams, o net 60 % aukščiausio FNL vyrų tokių nesutarimų nepatiria niekada. Bet koku atveju, kuo aukštesnis tiek moterų, tiek vyrų FNL, tuo mažiau jie patiria nesutarimų dėl bendrų išlaidų. Remiantis šiais rezultatais, galima teigti, kad aukštesnis FNL suteikia daugiau pasitikėjimo savo finansiniais sprendimais.

Asmens profesinė karjera ir finansinės nepriklausomybės indeksas. Sprendimų priėmimas dėl asmens profesinės karjeros ir darbinės veiklos – pavyzdžiui, kur ir kiek laiko dirbti, ar apskritai dirbti, kada išeiti į pensiją ir pan. – taip pat susiję su to asmens FNL (7 ir 8 pav.).

7 pav. Sprendimų priėmimo apie moters profesinę karjerą priklausomybė nuo jos FNL

Ankstesnė analizė atskleidė, sutuoktiniai ar partneriai gana retai priima sprendimus dėl moters profesinės karjeros – šių sprendimų priėmimas pasidalija tarp pačios moters savarankiškų sprendimų ir bendrų sprendimų kartu su sutuoktiniu ar partneriu. 7 paveikslas rodo aiškią tendenciją: aukštesnis moters FNL siejasi su didesniu savarankiškumu priimant sprendimus dėl profesinės karjeros.

6 pav. Sprendimų priėmimo apie vyro profesinę karjerą priklausomybė nuo jo FNL

Sprendimų priėmimo dėl vyro profesinės karjeros ryšys su jo FNL yra kiek sudėtingesnis nei moterų atveju. Nors bendra tendencija išlieka – kuo aukštesnis FNL, tuo daugiau savarankiškumo priimant sprendimus dėl savo profesinės karjeros – iš šio modelio išsiskiria žemiausio FNL vyrai. Tarp jų yra daugiau manančių, kad sprendimus dėl profesinės karjeros jie priima patys arba dažniausiai patys, palyginti su vidutiniškai žemo ir vidutiniškai aukšto FNL vyrų grupėmis.

3.2.15 Diskusija apie finansinę nepriklausomybę nemokamo darbo namuose kontekste

Dokumento įvade keltas klausimas – ar finansinė nepriklausomybė gali prisidėti prie nemokamo darbo krūvio mažinimo. Buvo daroma prielaida, kad finansiškai nepriklausomi asmenys senatvėje, nebegalėdami patys savimi pasirūpinti, turės galimybę reikalingą pagalbą įsigyti iš savo finansinių resursų. Šiai prielaidai patvirtinti arba paneigti remsimės atlikto tyrimo rezultatais.

Kaip atskaitos tašką paimkime gyvenimą senelių namuose. Finansiškai nepriklausomas asmuo, teoriškai, turėtų būti pajėgus šias išlaidas padengti iš savo lėšų. 2025 m. duomenimis (Jankauskienė, 2025), gyvenimas valstybiniuose senelių namuose kainuoja nuo 850 iki 1 300 eurų, o privačiuose – nuo 1 100 iki 1 750 eurų per mėnesį, ir dar gali būti papildomų priemonių už įvairias procedūras. Norint turėti tokias pajamas senatvėje, reikia užsidirbti ne mažesnę kaip 1000 EUR per mėnesį pensiją. Tai koks turėtų būti atlyginimas, kad asmuo gautų tokią pensiją? 2024 m. rugsėjį vidutinė pensija, turint būtinąjį stažą Lietuvoje, siekė apie 640 eurų. Tai sudarė maždaug 47 % vidutinio darbo užmokesčio „į rankas“ (Swedbank, 2024). Jei pakaitinė norma yra 47 %, tuomet, grubiai skaičiuojant, norint sulaukti tokio dydžio pensijos, reikėtų uždirbti bent apie 2000 eurų „į rankas“.

Panagrinėkime, kokias pajamas gauna atlikto tyrimo respondentai. Daugumos respondentų pajamos nesiekia vidutinio atlyginimo: taip teigia net 77 % moterų ir 56,5 % vyrų. Šie faktiniai duomenys leidžia manyti, kad daugeliui Lietuvos gyventojų finansinė nepriklausomybė senatvėje yra sunkiai pasiekama. Toliau pažvelkime į tai, kaip patys respondentai supranta finansinę nepriklausomybę. Daugiau kaip trečdalis gyventojų (35,7 % moterų ir 32 % vyrų) finansinę nepriklausomybę sieja su pakankamomis pajamomis kasdienėms išlaidoms padengti ir galimybe apmokėti didesnes nenumatytas išlaidas. Apie orią senatvę kalba beveik 40 % gyventojų (38,3 % moterų ir 39,3 % vyrų), tačiau, tikėtina, dalis jų turi omenyje tik sveiką ir savarankišką senatvę. Tą patvirtina ir respondentų lūkesčiai: tik trečdalis (apie 32 %) Lietuvos gyventojų tikisi būti finansiškai nepriklausomi pensijoje, o beveik pusė (apie 49 %) netiki tokia galimybe. Tačiau ką Lietuvos gyventojai daro, kad užsitikrintų tą orią senatvę? Iš visų tyrime dalyvavusių asmenų tik 8,7 % moterų ir 9,2 % vyrų imasi veiksmų, susijusių su orios senatvės užsitikrinimu: planuoja santaupas ir tai, iš ko gyvens pensijoje, yra susipažinusios(-ę) su II ir III pensijų pakopomis bei apsisprendusios(-ę) dėl dalyvavimo jose. Papildomomis pajamomis rūpinasi taip pat nedidelė dalis gyventojų – tik 8,3 % moterų ir 13,1 % vyrų yra nusimatę finansinius tikslus, susijusius su esamo biudžeto išlaikymu ar didinimu bei investavimu. Kitaip tariant, Lietuvos gyventojų finansinis raštingumas daugiausia apima kasdieninių finansų tvarkymą ir nėra orientuotas į tolimą perspektyvą (ilgalaikį planavimą).

3.3 Išvados

Apibendrinant mokslinės literatūros ir duomenų, susijusių moterų ir vyrų finansine nepriklausomybe, apžvalgą bei 2025 m. Lietuvoje atlikto tyrimo „Moterų ir vyrų finansinės (ne)priklausomybės skirtumai“ rezultatus, galima teigti, kad nors beveik pusė Lietuvos gyventojų mano, jog finansinė nepriklausomybė nepriklauso nuo lyties, tačiau realūs pajamų, finansų tvarkymo įpročių bei finansinio raštingumo skirtumai tarp moterų ir vyrų rodo priešingą situaciją.

Galima daryti šias išvadas, kurios apibendrina svarbiausius atlikto tyrimo rezultatus ir išryškina pagrindines tendencijas:

1. Pagal esamą situaciją dauguma Lietuvos gyventojų senatvėje arba susidūrę su sveikatos problemomis, dėl kurių nebegalėtų savimi pasirūpinti, greičiausiai nebus finansiškai nepriklausomi. Dėl nepakankamų pajamų jie negalės užsitikrinti tokio dydžio pensijos ar sukaupti pakankamai lėšų, kurios leistų apmokėti jiems reikalingas paslaugas. Todėl jie negalės sumažinti savo vaikų ar kitų artimųjų nemokamo darbo krūvio. Ši problema ypač aktuali moterims – jų pajamos paprastai mažesnės, jos atlieka didesnę dalį nemokamo darbo, o gyvenimo trukmė yra ilgesnė nei vyrų.
Papildomai verta atkreipti dėmesį, kad šiuo metu moterų pensijos yra apie 90 eurų mažesnės nei vyrų. To priežastis – jau aukščiau aptartas moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumas. Taip pat, dėl tradicinių šeimos vaidmenų pasiskirstymo moterys dažniau daro karjeros pertrauką, kad galėtų pasirūpinti vaikais ar sergančiais artimaisiais. Tokios pauzės karjeroje trumpina jų darbo stažo trukmę ir mažina įmokas į pensijų fondus, o tai tiesiogiai lemia mažesnes būsimas pensijas.
2. Vyrų yra labiau finansiškai nepriklausomi nei moterys, ypač jaunesnėse amžiaus grupėse. Iš viso save finansiškai nepriklausomais laikantių vyrų yra maždaug 4 % daugiau nei moterų. Vertinant pagal amžiaus grupes matyti dar ryškesnis skirtumas: iki 49 metų amžiaus grupėse vyrų, kurie teigia tikrai arba greičiau esantys finansiškai nepriklausomi, yra apie 8 % daugiau nei moterų.
3. Pagrindinis finansinės nepriklausomybės komponentas – pajamos, kur matomi skirtumai tarp moterų ir vyrų gaunamų pajamų ir jų tipų:
 - a. Kaip ir kituose įvairiuose tyrimuose bei šaltiniuose, atlikto reprezentatyvaus tyrimo rezultatuose matome egzistuojantį atlyginimų atotrūkį tarp moterų ir vyrų moterys vidutiniškai uždirba mažiau, nes dažniau dirba mažiau apmokamuose sektoriuose ir žemesnėse pareigose. Žymiai daugiau moterų patenka į žemiausias pajamas gaunančiųjų grupę – iki 1400 eurų per mėnesį uždirba apie 59 % moterų ir 33 % vyrų. Tuo tarpu aukštesnes, virš 1400 eurų siekiančias pajamas gauna gerokai didesnė vyrų dalis – apie 35 %, palyginti su 13 % moterų. Pajamų skirtumai koreliuoja ir su gyvenamąja vieta: didžiausias pajamas gaunantys vyrai daugiausia gyvena didmiesčiuose, o moterų pajamų pasiskirstymas yra tolygesnis visoje šalyje. Atlyginimų atotrūkis matyti jau pačioje jauniausioje – 18–29 m. – amžiaus grupėje. Tarp gaunančių asmenines pajamas žymiai daugiau moterų patenka į žemiausių pajamų kategoriją (iki 1400 eurų): tiek uždirba apie 59 % moterų ir 33 % vyrų. Tuo tarpu aukštesnes – virš 1400 eurų – pajamas gauna kur kas didesnė vyrų dalis (apie 35 %), palyginti su 13 % moterų.
Šie skirtumai atspindi sisteminių lyčių nelygybę, kuri pasireiškia ne tik darbo užmokesčio srityje, bet ir pensijų dydžiuose bei skurdo rizikoje.
 - b. Tyrimo rezultatai taip pat atskleidė, kad moterys rečiau gauna aktyvias ir privačias pajamas nei vyrai. pažymėtina, kad pensiją gauna žymiai daugiau moterų nei vyrų –

atitinkamai 32,3 % ir 21,8 %. Vyrai dažniau gauna aktyvias ir privačias pajamas: darbo užmokestį (63,8 %), individualios veiklos pajamas (7,7 %), dividendus ir kitas pajamas iš turto ar būsto (3,5 %). Tai gali būti susiję su vis dar vyraujančiais stereotipais, pagal kuriuos moterims dažniau priskiriami buities ir vaikų priežiūros vaidmenys, o ne finansinio aprūpinimo atsakomybė.

- c. Nors moterų pajamos yra mažesnės nei vyrų, jos nurodo, kad netekusios pajamų šaltinio iš santaupų išgyventų šiek tiek ilgiau nei vyrai.
4. Tyrimo duomenimis, moterys skolinasi rečiau negu vyrai ir jaučia mažesnę paskolų našlą. Jos dažniau nei vyrai teigia iš viso neturinčios paskolų – atitinkamai 74 % moterų ir 62,6 % vyrų. Tuo tarpu vyrai beveik dvigubai dažniau nurodo jaučiantys didelę ir labai didelę paskolų našlą – 16,1 % vyrų ir 8,8 % moterų. Galimos skirtumų tarp moterų ir vyrų skolinimosi priežastys yra šios:
 - a. Moterų galimybės skolintis yra mažesnės dėl žemesnių jų gaunamų pajamų. Analizuojant tyrimo duomenis pagal amžiaus grupes matyti, kad pajamų skirtumai atsiranda jau jauname amžiuje: moterys žymiai dažniau patenka į žemiausių pajamų grupę, o vyrai kur kas dažniau uždirba didesnes pajamas.
 - b. Moterys yra mažiau linkusios rizikuoti ir dažniau prisiima didesnę šeimos priežiūros – o tikėtina, ir buities – atsakomybę. Sodros duomenimis, net 88 % vaiko priežiūros išmokų gavėjų sudaro moterys.
5. Tyrimo rezultatai rodo, kad moterų finansinės ambicijos yra reikšmingai mažesnės nei vyrų. Moterų lūkesčiai dėl pajamų, kurių pakaktų finansinei nepriklausomybei, yra žymiai žemesni, be to, jos dažniau nei vyrai pasirenka pačią mažiausią sumą. Moterys reikšmingai dažniau įvardija sumas iki 2000 eurų (69,3 % moterys, 56,1 % vyrai), vyrai reikšmingai dažniau įvardina sumas virš 2000 eurų (34,4 % vyrai, 19,2 % moterys). Šiuose skirtumuose papildomai matyti, kad moterys dažniau renkasi pačią mažiausią (iki 1000 eurų) sumą (20 % moterys, 14,2 % vyrai). Tokios žemesnės finansinės ambicijos ir lūkesčiai gali tapti papildomomis, dirbtinai susiformavusiomis kliūtimis moterims siekti finansinės nepriklausomybės ir finansinės gerovės bendrąja prasme.
6. Egzistuoja finansinio raštingumo atotrūkis tarp moterų ir vyrų:
 - a. Moterys rečiau investuoja, o tyrimai rodo, kad beveik dvigubai daugiau moterų nei vyrų laikosi nuomonės, kad trūksta žinių investavimui (atitinkamai 41 % ir 23 %).
 - b. Vyrai aktyviau dalyvauja ilgalaikiuose ar struktūrizuotuose finansiniuose sprendimuose, kurie susiję su investavimu ir kredito valdymu, pavyzdžiui, dažniau turi finansinius tikslus, siekia padidinti biudžetą, investuoja (8,3 % moterų ir 13,1 % vyrų).
7. Analizuojant reprezentatyvaus tyrimo duomenis apie finansinę nepriklausomybę šeimoje gyvenančių asmenų sprendimų priėmimo kontekste Lietuvoje, išryškėja kelios esminės tendencijos:
 - a. Sprendimų priėmimas šeimoje dėl finansų ir turto įsigijimo taip pat atskleidžia lyčių galios disbalansą. Nors daugiau nei pusė kartu gyvenančių sutuoktinių ar partnerių teigia, kad sprendimus priima kartu, vyrai – ypač gaunantys didesnes pajamas – dažniau patys vieni priima sprendimus dėl investicijų ir turto įsigijimo. Priešingai, moterys – net ir gaunančios aukštas pajamas – dažnai teigia, kad galutiniai sprendimai šeimoje tenka jų partneriui. E to, kuo didesnes asmenines pajamas gauna vyrai, tuo rečiau jie patys tvarko kasdienes išlaidas – šią atsakomybę jie dažniausiai perkelia moterims. Tai rodo ne tik tai, kad tradicinės nuostatos apie vyrų dominavimą finansiniuose sprendimuose vis

dar yra gajos, nepriklausomai nuo moterų ekonominio indėlio, bet ir patvirtina, jog buities bei priežiūros darbai dažniausiai išlieka moterų atsakomybe.

- b. Karjeros sprendimų srityje moterys dažniau deklaruoja nepriklausomybę, ypač turėdamos didesnes pajamas. Finansinis stabilumas suteikia moterims daugiau galimybių autonomiškai spręsti dėl profesinės veiklos. Tuo tarpu vyrai, neturintys pajamų, dažniau tariausi su partneriu, o gaunantys dideles pajamas – sprendžia vieni. Šis modelis rodo, kad finansinė galia tiesiogiai susijusi su sprendimų priėmimo laisve.
 - c. Amžiaus aspektas finansinei nepriklausomybei taip pat svarbus – vyresnės nei 50 metų moterys labiau linkusios finansinius klausimus spręsti vienos, o jaunesni asmenys dažniau priima sprendimus kartu su partneriu. Tai rodo kartų požiūrio į finansinę autonomiją ir porų bendradarbiavimą skirtumus. Galiausiai, nesutarimai dėl bendrų poros išlaidų dažniau pasireiškia tarp jaunesnių asmenų, o vyresni – ypač pensinio amžiaus – dėl to konfliktuoja rečiau.
Kuo didesnės poros pajamos, tuo rečiau kyla nesutarimų dėl pajamų paskirstymo bendroms išlaidoms. Tai rodo, kad finansinis saugumas prisideda prie geresnių tarpusavio santykių poroje.
8. Sukurtas finansinės nepriklausomybės indeksas (FNL) iš keturių lygmenų – žemiausio, vidutiniškai žemo, vidutiniškai aukšto ir aukščiausio – parodė, kad:
- a. Daugiau kaip pusė Lietuvos gyventojų (52,3 %) turi vidutiniškai žemą FNL. Kiek daugiau nei trečdalis (36 %) patenka į vidutiniškai aukšto FNL grupę. Į aukščiausio ir žemiausio FNL grupes patenka santykinai nedidelė dalis tiek moterų, tiek vyrų.
 - b. Moterų FNL vidutiniškai žemesnis nei vyrų: žymiai daugiau moterų (57,6 %) nei vyrų (46,0 %) patenka į vidutiniškai žemo FNL grupę, o vyrų, palyginti su moterimis, daugiau į vidutiniškai aukšto FNL grupę.
 - c. Finansinės nepriklausomybės lygmuo susijęs su gaunamų pajamų rūšimi. Aukštesnis FNL siejamas su darbo ar investicinėmis pajamomis, o žemesnis – su pajamomis iš socialinės paramos šaltinių ar pensijos. Vyrų individualios veiklos pajamos siejamos su aukštesniu FNL, o moterų – su žemesniu.
 - d. Moterys skolinasi žymiai rečiau nei vyrai, o su skolomis ir paskolomis geriau tvarkosi aukštesnį FNL turinčios moterys.
 - e. Ambicingesnį finansinės nepriklausomybės lygmens supratimą apsprendžia aukštesnis FNL.
 - f. Santykiai šeimoje priklauso nuo sutuoktinių ar partnerių finansinės nepriklausomybės lygmens. Tai ypač svarbu moterims, kurių finansinės nepriklausomybės lygmuo vidutiniškai žemesnis nei vyrų.
 - g. Kuo aukštesnis FNL, tuo dažniau asmenys prisiima atsakomybę už finansų tvarkymą, rečiau kyla nesutarimų dėl bendrų išlaidų ir savarankiškiau priimami sprendimai dėl profesinės karjeros.

4. REKOMENDACIJOS

Lyčių nelygybė finansinės nepriklausomybės kontekste išlieka aktuali – tiek darbo užmokesčio, tiek pensijų srityse. Apibendrinant, svarbu atkreipti dėmesį į šiuos aspektus: būtina stiprinti moterų ekonominį įgalinimą, skatinti lygiavertį sprendimų priėmimą šeimoje, mažinti pajamų skirtumus tarp lyčių ir regionų bei keisti visuomenės požiūrį į tradicinius vaidmenis finansų srityje. Tik kompleksinės priemonės, apimančios švietimą, darbo rinkos politiką ir socialinę apsaugą, gali padėti kurti lygiavertę, finansiškai ir socialiai saugią visuomenę.

Atliktos analizės, reprezentatyvaus tyrimo rezultatų bei 3.3. skyriuje pateiktų išvadų kontekste rekomenduojama:

1. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos gyventojų finansinės nepriklausomybės lygis yra žemesnis nei vidutinis, būtina siekti jo didinimo. Ypač svarbu stiprinti finansinį raštingumą, kad kuo daugiau žmonių gebėtų tapti finansiškai nepriklausomi ir senatvėje ar dėl ligos galėtų patys savimi pasirūpinti iš savo išteklių:
 - a. Siekiant šio tikslo, rekomenduojama finansinio raštingumo temą įtraukti į vidurinių mokyklų programas, taip pat į profesinių ir aukštųjų mokyklų studijas – ypač tose disciplinose, kuriose finansų bei ekonomikos temos nesudaro studijų pagrindo.
 - b. Trumpuoju laikotarpiu rekomenduojama didinti su finansiniu raštingumu susijusių pamokų, kurios šiuo metu vykdomos nesistemiškai dalyvaujant Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, bankų, nevyriausybinių organizacijų atstovams, apimtį ir dažnumą.
 - c. Vyresnę – nebe mokyklinio ar studentų amžiaus – visuomenės dalį rekomenduojama skatinti kuo anksčiau pradėti planuoti gyvenimo perspektyvas pensijos laikotarpiu. Svarbu stiprinti jų finansinį raštingumą, ypač susijusį su orios senatvės užtikrinimu. Tai galėtų būti įgyvendinama inicijuojant bendradarbiavimo programas su bankais, investiciniais fondais bei kitomis finansų įstaigomis, teikiančiomis su investavimu susijusias paslaugas.
2. Atsižvelgiant į tai, kad moterų finansinis raštingumas yra mažesnis nei vyrų, rekomenduojama:
 - a. Įgyvendinti struktūruotas bendradarbiavimo programas su bankais, investicijų fondais ir kitomis finansų įstaigomis, kurių tikslas būtų skatinti moteris susipažinti su įvairiais finansiniais instrumentais ir pradėti jais naudotis, siekiant didinti jų finansinę nepriklausomybę ateityje. Tokios bendradarbiavimo programos galėtų būti įgyvendinamos be papildomų finansinių išteklių, panaudojant bankų ar kitų finansų įstaigų suinteresuotumą plėsti savo teikiamas paslaugas.
 - b. Organizuoti mokymus apie papildomų pajamų gavimo galimybes ir investavimą, ypatingai skatinant moteris dalyvauti tokiuose mokymuose, nepriklausomai nuo jų gyvenamosios vietos. Numatyti šiems mokymams reikiama finansavimą ir skatinti projektus, pagal kuriuos tokie mokymai būtų rengiami nuotoliu.
3. Sprendžiant moterų ir vyrų pajamų skirtumo mažinimo klausimą būtinos kompleksinės ir sisteminės priemonės. Rekomenduojama:
 - a. Užtikrinti, kad vaikų ir jaunuolių ugdymo procese nebūtų remiami lyčių stereotipai, susiję su karjera, finansiniais lūkesčiais ar saviverte. Siekiant tai įgyvendinti, rekomenduojama:

- i. Atlikti struktūruotą vadovėlių peržiūrą ir atnaujinimą, užtikrinant, kad profesijos būtų pristatomos neutraliai lyčių aspektu.
 - ii. Įgyvendinti mokytojams skirtas programas, skatinančias lyčių požiūriu neutralų ugdymą. Tai būtų galima įgyvendinti atlikus reprezentatyvią mokytojų apklausą, siekiant nustatyti galimas ugdymo problemas, kylančias dėl esamų karjeros stereotipų, ir remiantis gautais rezultatais parengti atitinkamas švietimo, metodines ar kitas priemones šioms problemoms spręsti.
- b. Skatinti merginas rinktis profesijas, užtikrinančias didesnes finansines perspektyvas:
 - i. Inicijuoti ir įgyvendinti bendradarbiavimo programas mokyklose su tradiciškai vyrų dominuojamų, aukštesnius atlyginimus siūlančių sektorių (pvz., technologijų, logistikos, finansų) įmonėmis. Šių programų tikslas turėtų skatinti merginas domėtis šiais sektoriais ir rinktis su jais susijusias profesijas. Organizuoti šešėliavimą tokiose įmonėse bei išvykas į jas, numatant tam privalomą valandų skaičių mokymo programose.
 - ii. Didinti finansinės nepriklausomybės komponentų ir pasekmių žinomumą – platinti šio ir kitų susijusių tyrimų rezultatus, pasitelkiant visuomenės informavimo priemones (tokias, kurios yra populiariausios tarp jaunimo).
- c. Skatinti mažiausias pajamas gaunančias moteris persikvalifikuoti, sudarant joms galimybę lankyti nemokamus kvalifikacijos keitimo kursus ir mokymus.
- d. Sudaryti palankias sąlygas bei kurti informacinę ir emocinę aplinką, kuri padėtų moterims derinti šeimos įsipareigojimus, karjerą ir asmeninius poreikius:
 - i. Skatinti moteris teikti svarbų vaidmenį savo karjerai net ir susituokus ar sudarius partnerystę, pabrėžiant ilgalaikę finansinio saugumo ir nepriklausomybės svarbą.
 - ii. Skatinti sutuoktinius ar partnerius dalytis namų ūkio darbais ir vaikų bei kitų negalintių savimi pasirūpinti asmenų priežiūros pareigomis, kad abu partneriai turėtų vienodas galimybes siekti savo profesinių tikslų. Aukščiau punktuose i. ir ii. įvardintos priemonės turėtų būti įgyvendinamos bendradarbiaujant su lyčių lygybės srityje dirbančiomis nevyriausybinėmis organizacijomis, kurios galėtų vykdyti visuomenei skirtus projektus pagal konkrečias finansavimo programas.
 - iii. Sudaryti palankias sąlygas moterims nedaryti ilgų karjeros pertraukų – pavyzdžiui, užtikrinti prieinamą visuomeninę vaikų priežiūrą nuo ankstyvo amžiaus (pvz., nuo 1 ar 1,5 metų) amžiaus.
 - iv. Keisti visuomenės požiūrį į nemokamą darbo pasidalijimą, organizuojant švietėjiškas kampanijas per didžiausią auditoriją pasiekiančius kanalus: televiziją ir socialinės medijos platformas (pvz., „Facebook“, „Instagram“, o siekiant pasiekti kuo daugiau jaunų žmonių – jų naudojamas populiariausias programėles).

Šaltiniai

- Bagdanavičiūtė J., 2021. Tyrimas: moterų finansinė laisvė mažesnė nei vyrų. Prieiga: <https://blog.swedbank.lt/pranesimai-spaudai-visuomene-tvari-visuomene/tyrimas-moteru-finansine-laisve-mazesne-nei-vyru>
- Bank of America, 2025. Women, money, confidence: A lifelong relationship. Prieiga: [Women, money, confidence: A lifelong relationship](#)
- Bratley, M., 2024. IFA magazine. More than half of women feel financially independent – but one in ten do not have the financial security to make their own life decisions. Prieiga: [More than half of women feel financially independent - but one in ten do not have the financial security to make their own life decisions - Fidelity International - IFA Magazine](#)
- Ehsaei, P., 2024. Forbes: How Women Give Up Their Financial Freedom When They Marry? Prieiga: <https://www.forbes.com/sites/pattieehsaei/2024/07/09/how-women-give-up-their-financial-freedom-when-they-marry/>
- European Commission, 2023. Eurobarometer: Monitoring the level of financial literacy in the EU. Prieiga: [Monitoring the level of financial literacy in the EU - July 2023 - - Eurobarometer survey](#)
- European Commission, 2024. Eurobarometer: Gender stereotypes. Prieiga: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2974>
- European Institute for Gender Equality, 2024. Financial independence and gender equality Joining the dots between income, wealth, and power. Prieiga: <https://eige.europa.eu/newsroom/news/whats-gender-equality-got-do-financial-independence>
- European Institute for Gender Equality, 2024b. Gender Equality Index. Report. Prieiga: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2024/LT>
- Eurostat, 2025a. Gender pay gap statistics. Prieiga: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Gender_pay_gap_statistics#Possible_causes_of_the_unadjusted_gender_pay_gap
- Eurostat, 2025b. Duomenų rinkinys: Life expectancy at birth by sex. Prieiga: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00205/default/table?lang=en>
- Ežerskienė R., 2024. Finansinė nepriklausomybė – ar užtenka vien gero atlyginimo? https://www.lrt.lt/naujienos/verslo-pozicija/692/2164712/ruta-ezerskiene-finansine-nepriklausomybe-ar-uztenka-vien-gero-atlyginimo?srsId=AfmBOoorAL33f9wPQomr8u7D4XUNOjwy4FM_srg1MTdt9haKbc02agiQ
- Glamour, 2018. Deep, dark money secrets from 1000 women. Prieiga: [Deep, Dark Money Secrets From 1,000 Women | Glamour](#)
- Jankauskienė J., 2025. Kiek kainuoja išlaikymas senelių namuose Lietuvoje? Prieiga: <https://gydyk.lt/straipsniai/kiem-kainuoja-islaikymas-seneliu-namuose-lietuvoje/>

Jurėnienė V., Purvaneckienė G., 2023. Lietuvos modernios visuomenės (ne)modernėjimas: vertybių kaita lyčių lygybės aspektu./Monografija. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

Justinas. Iš patirties: 5 finansinės nepriklausomybės ingredientai. Prieiga: <https://investologija.lt/blogas/asmeniniai-finansai/finansine-nepriklausomybe/>

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, 2024. Lyčių nelygybė Lietuvoje: reprezentatyvi visuomenės nuomonės apklausa. Prieiga: <https://lygybe.lt/tyrimai/lyciu-nelygybe-lietuvoje-reprezentatyvi-visuomenes-nuomones-apklausa-2024/>

Nolsoe, E., 2021. One in three women in relationships are financially dependent on their partner. Prieiga: [One in three women in relationships are financially dependent on their partner | YouGov](https://www.yougov.com/relationships/one-in-three-women-in-relationships-are-financially-dependent-on-their-partner)

Oficialiosios statistikos portalas, 2024. Moterų ir vyrų valstybinio socialinio draudimo senatvės pensijos atotrūkis metų pabaigoje 2022–2023 m. <https://osp.stat.gov.lt/socialine-apsauga>

Pigagienė I., 2023. Atlyginimų skirtumas nemažėja. Kokia yra moterų finansinė realybė? Prieiga: https://www.seb.lt/infobankas/naujienos/atlyginimu-skirtumas-nemazeja-kokia-yra-moteru-finansine-realybe?utm_source

Profitus, 2024a. Finansinė laisvė – kaip ją pasiekti? Prieiga: <https://www.profitus.lt/naujienos/finansine-laisve>

Profitus, 2024b. Finansinis raštingumas: pagrindai ir kodėl tai svarbu? <https://www.profitus.lt/naujienos/finansinis-rastingumas>

Purvaneckienė G., Pečiūrienė J., Stonkuvienė I., Žiliukaitė I., 2024. Nemokamas darbas namuose: nacionalinio reprezentatyvaus Lietuvos gyventojų tyrimo ataskaita. – Vilnius: LMLO, 2024. <https://lygus.lt/tyrimai/nacionalinio-reprezentatyvaus-lietuvos-gyventoju-nuomones-tyrimo-ataskaita/>

SEB, 2024a. SEB tyrimas: ar moterys mažiau investuoja, nes mažiau uždirba? Prieiga: https://www.seb.lt/infobankas/naujienos/seb-tyrimas-ar-moterys-maziau-investuoja-nes-maziau-uzdirba?utm_source

SEB, 2024b. SEB tyrimas: nors moterys įsiskolinusios mažiau, bet ir jų pajamų lūkesčiai yra mažesni. Prieiga: <https://www.seb.lt/infobankas/naujienos/seb-tyrimas-nors-moterys-isiskolinusios-maziau-bet-ir-ju-pajamu-lukesciai-yra>

Singh, B., 2025. Scandinavian women are most financially independent across the globe, while women in India and UAE show higher dependency. Yougov. Prieiga: <https://business.yougov.com/content/51727-scandinavian-women-are-most-financially-independent-across-the-globe-while-women-in-india-and-uae-show-higher-dependency>

Sodra, 2025. Atotrūkis tarp moterų ir vyrų darbo pajamų – ar situacija keičiasi? Prieiga: <https://www.sodra.lt/lt/naujienos/atotrakis-tarp-moteru-ir-vyru-darbo-pajamuar-situacija-keiciasi>

Sodra, 2025b. „Sodros apžvalga: pajamos augo, tačiau darbo rinkos aktyvumas mažėjo“, 2025 m. vasario 25 d. Prieiga: <https://www.sodra.lt/lt/naujienos/sodros-apzvalga-pajamos-augo-taciau-darbo-rinkos-aktyvumas-mazejo?lang=lt>

Swedbank, 2023. Tyrimas: 4 iš 10 gyventojų – finansiškai priklausomi nuo kitų. Prieiga: <https://blog.swedbank.lt/asmeniniai-finansai-pranesimai-spaudai/tyrimas-4-10-gyventoju-finansiskai-priklausomi-nuo-kitu>

Swedbank, 2023b. Tyrimas atskleidė gyventojų požiūrį į poros biudžetą – turinčių bendrą mažėja. Prieiga: <https://blog.swedbank.lt/pranesimai-spaudai-asmeniniai-finansai/tyrimas-atskleide-gyventoju-poziori-i-poros-biudzeta-turinciu-bendra-mazeja>

Swedbank, 2024. Kokių pajamų reikia oriai senatvei ir kaip jas užsitikrinti? Prieiga: <https://blog.swedbank.lt/pensija/koku-pajamu-reikia-oriai-senatvei-ir-kaip-jas-uzsitikrinti>

Tranfaglia A., Lloro A., Merry E., 2024. Question design and the gender gap in financial literacy. Prieiga: https://www.federalreserve.gov/econres/notes/feds-notes/question-design-and-the-gender-gap-in-financial-literacy-20240102.html?utm_source

Priedas Nr. 1. Klausimynas.

KLAUSIMAI APIE ASMENINES PAJAMAS IR FINANSINĘ NEPRIKLAUSOMYBĘ

F1. PASAKYKITE, KIEK JUMS YRA SVARBI FINANSINĖ NEPRIKLAUSOMYBĖ? (PERSKAITYTI ATSAKYMŲ VARIANTUS. **TIK VIENAS ATSAKYMAS)**

1. Labai svarbi	3. Labiau nesvarbi nei svarbi
2. Labiau svarbi nei nesvarbi	4. Visiškai nesvarbi
	9. (Neskaityti) Nežino, neatsakė

F2. KOKIE YRA JŪSŲ ASMENINIŲ PAJAMŲ ŠALTINIAI? NURODYKITE VISUS, IŠ KURIŲ JŪS GAVOTE KOKIAS NORS PAJAMAS PER PASKUTINIUS 12 MĖNESIŲ? (PERSKAITYTI ATSAKYMŲ VARIANTUS. GALIMI KELI ATSAKYMAI)

1. Darbo užmokestis	5. Pašalpos ir kitos socialinės išmokos
2. Individualios veiklos pajamos	6. Perlaidos iš užsienio
3. Pensija	7. Dividendai ir kitos pajamos iš turto, būsto nuomos
4. Stipendija, tėvų parama	9. (Neskaityti) Nežino, neatsakė

F3. KURIS IŠ ŠIŲ TEIGINIŲ GERIAUSIAI ATSPINDI JŪSŲ DABARTINĘ ASMENINĘ FINANSINĘ PADĖTĮ? AR JŪSŲ TURIMŲ PASKOLŲ AR SKOLŲ GRAŽINIMAS JUMS YRA ...? (PERSKAITYTI ATSAKYMŲ VARIANTUS. **TIK VIENAS ATSAKYMAS)**

0. Neturiu jokių paskolų, skolų	3. Nei didelė, nei nedidelė
1. Labai didelė našta	4. Nedidelė našta
2. Didelė našta	5. Turiu paskolų, bet tai nėra jokia našta
	9. (Neskaityti) Nežino, neatsakė

F4. JEIGU JŪS PRARASTUMĖTE PAGRINDINĮ SAVO PAJAMŲ ŠALTINĮ, KIEK LAIKO GALĖTUMĖTE GYVENTI IŠ SAVO TURIMŲ SANTAUPŲ, NESISKOLINDAMI JOKIŲ PINIGŲ BŪTINIAUSIOMS IŠLAIDOMS IR NEPRAŠYDAMI PARAMOS IŠ KITŲ ŠEIMOS NARIŲ AR ARTIMŲJŲ? (PERSKAITYTI ATSAKYMŲ VARIANTUS. **TIK VIENAS ATSAKYMAS)**

1. Mažiau nei savaitę	4. Nuo trijų iki šešių mėnesių
2. Nuo savaitės iki vieno mėnesio	5. Daugiau nei 6 mėnesius
3. Nuo mėnesio iki trijų mėnesių	9. (Neskaityti) Nežino, neatsakė

F5. AR JŪS GALITE APIE SAVE PASAKYTI, KAD JŪS ŠIUO METU ESATE VISIŠKAI FINANSIŠKAI NEPRIKLAUSOMAS / NEPRIKLAUSOMA? (PERSKAITYTI ATSAKYMŲ VARIANTUS. **TIK VIENAS ATSAKYMAS)**

1. Tikrai taip	3. Greičiau ne	
2. Greičiau taip	4. Tikrai ne	9. N/N

F6. KAIP JŪS MANOTE, KOKIAS MAŽIAUSIAS PAJAMAS TURĖTUMĖTE GAUTI JŪS ASMENIŠKAI, KAD GALĖTUMĖTE JAUSTIS VISIŠKAI FINANSIŠKAI NEPRIKLAUSOMU / NEPRIKLAUSOMA? NURODYKITE TOKIŲ PAJAMŲ SUMĄ PER MĖNESĮ EURAIS.

Nurodyti sumą eurais per mėnesį: _____

Nežino, neatsakė

9. (Neskaityti)

F7. KURIS IŠ ŠIŲ TEIGINIŲ, JŪSŲ NUOMONE, GERIAUSIAI APIBŪDINA ASMENINĘ FINANSINĘ NEPRIKLAUSOMYBĘ? (PERSKAITYTI ATSAKYMŲ VARIANTUS. **TIK VIENAS ATSAKYMAS)**

1. Turėti tokias pajamas, kad pakaktų kasdienėm išlaidom ir nereikėtų prašyti kitų asmenų paramos
2. Turėti tokias pajamas, kad pakaktų kasdienėm išlaidom bei galima būtų apmokėti didesnes nenumatytas išlaidas
3. Turėti tokias pajamas, kad pakaktų sukaupti reikiamą sumą oriai gyventi išėjus į pensiją
4. Turėti tiek pinigų, kad galima būtų nedirbant gyventi visą likusį gyvenimą
9. (Neskaityti) Nežino, neatsakė

F8. KAIP MANOTE, AR IŠĖJUS Į PENSIJĄ JŪS BŪSITE FINANSIŠKAI NEPRIKLAUSOMAS / NEPRIKLAUSOMA IR GYVENSITE ORIAI? JEI JŪS JAU PENSIOJE, AR JŪS ESATE FINANSIŠKAI NEPRIKLAUSOMAS (-A)? (PERSKAITYTI ATSAKYMŲ VARIANTUS. **TIK VIENAS ATSAKYMAS)**

1. Tikrai taip	3. Greičiau ne
2. Greičiau taip	4. Tikrai ne
	9. (Neskaityti) Nežino, neatsakė

F9. AR JŪS ŠIUO METU GYVENATE KARTU SU SUTUOKTINIU (-E) AR PARTNERIU (-E) IR VEDATE BENDRĄ NAMŲ ŪKĮ?

1. Taip	--- → Toliau klausti klausimą F10
2. Ne	--- → Toliau klausti klausimą F14
9. (Neskaityti) Neatsakė	--- → Toliau klausti klausimą F14

F10. KAS JŪSŲ ŠEIMOJE (NAMŲ ŪKYJE) YRA ATSAKINGAS (-A) UŽ BENDRŲ FINANSŲ TVARKYMĄ BEI SPRENDŽIA, KUR LEISTI TURIMUS PINIGUS? (KORTELE F10 SU SKALE. TIK VIENAS ATSAKYMAS**)**

1. Viską sprendžiu tik aš	4. Daugiau sutuoktinis (-ė) / partneris (-ė) nei aš
2. Daugiau aš nei sutuoktinis (-ė) / partneris (-ė)	5. Viską sprendžia tik sutuoktinis (-ė) / partneris (-ė)
3. Viską sprendžiame bendrai kartu	9. (Neskaityti) Nežino, neatsakė

F11. O KAS JŪSŲ ŠEIMOJE (NAMŲ ŪKYJE) YRA ATSAKINGAS (-A) UŽ ŠIŲ FINANSŲ TVARKYMĄ? (SKAITYTI TEIGINIUS IR RODYTI **KORTELE F10 SU SKALE. ŽYMĖTI KIEKVIENOJE EILUTĖJE)**

	Tik aš	Daugiau aš	Abu vienodai	Daugiau sutuoktinis (-ė)	Tik sutuoktinis (-ė)	N/ N
1. Kasdienių išlaidų pirkiniams tvarkymas	1	2	3	4	5	9
2. Namų ūkio finansų tvarkymas (sąskaitos, paskolos ar iš nuomos gautos pajamos)	1	2	3	4	5	9
3. Turto įsigijimas (būstas, mašina ir kita) bei laisvų lėšų investavimas	1	2	3	4	5	9
4. Išlaidos, skirtos Jūsų asmeninėms reikmėms	1	2	3	4	5	9

F12. AR DAŽNAI KYLA NESUTARIMAI SU JŪSŲ SUTUOKTINIU (-E) AR PARTNERIU (-E) DĖL TO, KOKIĄ DALĮ JŪSŲ ASMENINIŲ GAUNAMŲ PAJAMŲ SKIRTI BENDROMS IŠLAIDOS BEI KUR LEISTI TURIMUS PINIGUS? (*PERSKAITYTI ATSAKYMŲ VARIANTUS. TIK VIENAS ATSAKYMAS*)

1. Visada ar beveik visada	3. Kartais
2. Dažnai	4. Niekada
	9. (<i>Neskaityti</i>) Nežino, neatsakė

F13. KAS JŪSŲ ŠEIMOJE PRIIMA SPRENDIMUS DĖL JŪSŲ PROFESINĖS KARJEROS BEI JŪSŲ DARBINĖS VEIKLOS, PVZ., KUR IR KIEK LAIKO DIRBTI, AR VERTA DIRBTI, KADA TINKAMAS LAIKAS IŠEITI Į PENSIJĄ BEI PAN.? (*RODYTI **KORTELE F10** SU SKALE. TIK VIENAS ATSAKYMAS*)

1. Viską sprendžiu tik aš	4. Daugiau sutuoktinis (-ė) / partneris (-ė) nei aš
2. Daugiau aš nei sutuoktinis (-ė) / partneris (-ė)	5. Viską sprendžia tik sutuoktinis (-ė) / partneris (-ė)
3. Viską sprendžiame bendrai kartu	9. (<i>Neskaityti</i>) Nežino, neatsakė

TOLIAU KLAUSTI VISUS

F14. KAIP JŪS MANOTE, AR ŠIUO METU LIETUVOJE FINANSIŠKAI NEPRIKLAUSOMI DAŽNIAU YRA MOTERYS AR VYRAI? (*PERSKAITYTI ATSAKYMŲ VARIANTUS. TIK VIENAS ATSAKYMAS*)

1. Dažniau moterys	
2. Dažniau vyrai	
3. Vienodai – tai nepriklauso nuo lyties	9. (<i>Neskaityti</i>) Nežino, neatsakė

F15. KAIP JŪS MANOTE, AR JŪS TINKAMAI PLANUOJATE SAVO PAJAMAS IR IŠLAIDAS?

1. Taip	2. Ne	9. (<i>Neskaityti</i>) Nežino,
- neatsakė

F16. KORTELĖJE F16 PATEIKTI ĮVAIRŪS TEIGINIAI APIE ASMENINIŲ IŠLAIDŲ BEI PAJAMŲ PLANAVIMĄ IR FINANSINĮ RAŠTINGUMĄ? NURODYKITE VISUS JUMS

TINKAMUS TEIGINIUS, KURIE ATSPINDI JŪSŲ REALŲ ELGESĮ. (RODYTI **KORTELEJ F16**
SU ATSAKYMŲ VARIANTAIS. GALIMI KELI ATSAKYMAI)

1. Aš seku savo pajamas ir išlaidas (pvz., užsirašau), stengiuosi subalansuoti jas
2. Aš seku savo pajamas ir planuoju savo išlaidas (t.t., kiek išleisiu kasdien, per mėnesį, per metus)
3. Aš planuoju santaupas, numatau, kam jas išleisiu
4. Aš planuoju santaupas ir tai, iš ko gyvensiu pensijoje, esu susipažinusi (-ęs) su II ir III pensijų pakopomis ir apsiprendusi (-ęs), ar ateityje kaupsiu ar nekaupsiu
5. Aš turiu nusimačiusi (-ęs) finansinius tikslus: siekiu išlaikyti esamą biudžetą, jį padidinti, investuoju
6. Mano santaupos ir investicijos neša man pelną
7. Aš susipažinusi (-ęs) su kreditų, paskolų, draudimų sąlygomis ir galiu reguliariai daryti įmokas
8. Aš visada laiku apmoku savo sąskaitas ir mokesčius
9. Aš planuoju kasdieninius pirkinius ir parduotuvėse nepasiduodu emocijoms nusipirkti patikusį, bet neplanuotą daiktą ar produktą
10. Aš niekada ar retai iš anksto planuoju savo pajamas ir išlaidas
99. (Neskaityti) Nežino, neatsakė

DAR KELETAS KLAUSIMŲ APIE JUS:

D1. RESPONDENTO LYTIS:
metų

D2. RESPONDENTO AMŽIUS: _____

Ar Jūsų lytis yra ...?

1. Vyras
2. Moteris
3. Kita

D3. KOKS JŪSŲ IŠSILAVINIMAS? (PERSKAITYTI ATSAKYMŲ VARIANTUS. TIK VIENAS ATSAKYMAS)

1. Pradinis
2. Pagrindinis (nebaigtas vidurinis)
3. Vidurinis
4. Profesinis (profesinė mokykla, vidurinis su profesine kvalifikacija)
5. Aukštesnysis (technikumas, aukštesniosios mokyklos)
6. Neuniversitetinis aukštasis (kolegija)
7. Universitetinis aukštasis – bakalauro laipsnis
8. Universitetinis aukštasis – magistro laipsnis ar jam prilygstanti profesinė kvalifikacija, aukštojo mokslo diplomas po 5 metų mokymosi (kaip buvo anksčiau)
9. Universitetinis aukštasis – mokslų daktaras

D4. KOKIA JŪSŲ TAUTYBĖ?

1. Lietuvis (-ė)
2. Rusas (-ė)
3. Lenkas (-ė)
4. Kitos tautybės

D5. AR JŪS ŠIUO METU DIRBATE ? KOKS PAGRINDINIS JŪSŲ UŽSIĖMIMAS ? JŪS ...
(PERSKAITYTI ATSAKYMŲ VARIANTUS. TIK VIENAS ATSAKYMAS)

1. Darbininkas (- è), techninis darbuotojas (- a)	6. Pensininkas, pensininkė (nedirbantis / i)
2. Specialistas (- è), tarnautojas (- a)	7. Moksleivis (- è), studentas (- è)
3. Aukščiausio ar vidutinio lygio vadovas (- è)	8. Namų šeimininkė, vaiko priežiūros atostogose
4. Ūkininkas (- è)	9. Bedarbis (- è)
5. Turi savo verslą, įmonės savininkas (-è)	0. <i>Neatsakė</i>

D6. AR JŪS DIRBATE PRIVAČIAME AR VALSTYBINIAME (T. T. SAVIVALDYBĖS ĮMONĖS) SEKTORIJE?

0. Nedirba 1. Privačiame 2. Valstybiniame 3. Nevyrtausybiname

D7. KIEK IŠ VISO ŽMONIŲ, ĮSKAITANT IR JUS, GYVENA KARTU SU JUMIS IR VEDA BENDRĄ NAMŲ ŪKĮ? (IŠVYKUSIŲ IŠ LIETUVOS Į ŠĮ NAMŲ ŪKIO NARIŲ SKAIČIŲ NEĮTRAUKTI)

_____ žmonių

D7A. KAS DAR GYVENA KARTU SU JUMIS IR VEDA BENDRĄ NAMŲ ŪKĮ? (PERSKAITYTI ATSAKYMŲ VARIANTUS. TIK VIENAS ATSAKYMAS)

1. Gyvenu viena (-as)
2. Gyvenu su tėvais / uošviais ir ar kitais (broliais, seserimis, seneliais ar pan.)
3. Gyvename dviese su sutuoktiniu (-e) ar partneriu (-e)
4. Gyvenu su sutuoktiniu (-e) ar partneriu (-e) ir su vaikais iki 18 metų (bent vienas iš vaikų)
5. Gyvenu viena (-as) su vaikais iki 18 metų (bent vienas iš vaikų)
6. Gyvenu su sutuoktiniu (-e) / partneriu (-e) ir su kitais (suaugusiais vaikais, tėvais / uošviais, seneliais ar pan.)
7. Kita – Su kuo? (*Nurodyti*) _____

D8. KOKIOS VIDUTINĖS JŪSŲ ŠEIMOS (NAMŲ ŪKIO) PAJAMOS PER MĖNESĮ? SUDĖKITE VISŲ ŠEIMOS NARIŲ, KURIE KARTU SU JUMIS VEDA BENDRĄ ŪKĮ, ATLYGINIMUS, PENSIJAS, STIPENDIJAS, PAŠALPAS IR NURODYKITE SUMĄ EURAIS. (*ĮRAŠYTI SUMĄ*)

_____ eurų 8. *ATSISAKĖ*

D9. KOKIOS YRA JŪSŲ ASMENINĖS PAJAMOS PER MĖNESĮ, ATSKAIČIUS MOKESČIUS („I RANKAS“)? Į ŠIĄ SUMĄ ĮSKAIČIUOKITE VISUS JŪSŲ PAJAMŲ ŠALTINIUS – ATLYGINIMĄ, PENSIJĄ, STIPENDIJĄ AR KITAS IŠMOKAS, PAJAMAS IŠ SAVO ŪKIO, INDIVIDUALIOS VEIKLOS, VERSLO AR NUOMOS, VISAS KITAS METINES PAJAMAS, PVZ., INDĖLIŲ PALŪKANAS, DIVIDENDUS, HONORARUS BEI KITAS PAJAMAS, PADALINTAS IŠ 12. (*RODYTI KORTELĘ D9. TIK VIENAS ATSAKYMAS*)

0. Neturi jokių asmeninių pajamų	3. 1401 – 2800 eurų per mėnesį
1. Iki 800 eurų per mėnesį	4. Virš 2800 eurų per mėnesį
2. 801 – 1400 eurų per mėnesį	9. (<i>Neskaityti</i>) Neatsakė

D10. KOKIA JŪSŲ ŠEIMINĖ PADĖTIS?

1. Nevedęs, netekėjusi	4. Išsiskyręs, išsiskyrusi
2. Gyvena su partneriu / -e (partnerystė)	5. Našlys, našlė
3. Vedęs, ištekęjusi (registruota santuoka)	9. (Neskaityti) Neatsakė

D10A. AR JŪS TURITE VAIKŲ IKI 18 METŲ? JEI TAIP, NURODYKITE, KIEK VAIKUI (VAIKAMS) METŲ? (PAŽYMĖTI TINKAMUS ATSAKYMUS. GALIMI KELI ATSAKYMAI)

0. Neturi vaikų iki 18 metų	3. Turi 7 – 12 metų
1. Turi iki 3 metų	4. Turi 13 – 17 metų
2. Turi 3 – 6 metų	9. (Neskaityti) Neatsakė

D11. KURIS IŠ ŠIŲ TEIGINIŲ GERIAUSIAI APIBŪDINA JŪSŲ ŠEIMOS FINANSINĘ PADĖTĮ? (PERSKAITYTI ATSAKYMŲ VARIANTUS. TIK VIENAS ATSAKYMAS)

1. Mums neužtenka pinigų net maistui
2. Mums užtenka pinigų maistui, bet labai sunku nusipirkti drabužių
3. Mums užtenka pinigų maistui bei drabužiams ir mes galime šiek tiek sutaupyti, bet to neužtektų stambesniai pirkiniui (pvz., televizoriui arba šaldytuvui)
4. Mums yra prieinami kai kurie brangūs daiktai, tokie kaip televizorius, šaldytuvas ir kiti, bet labai brangių pirkinių mes negalime sau leisti (pirkti butą, vasarnamį ar pan.)
5. Mes galime sau leisti pirkti viską, ko norime
9. (Neskaityti) Nežino, neatsakė

A1. GYVENVIETĖS DYDIS:

1. Iki 2 tūkst. gyventojų
2. 2,001-10,000
3. 10,001-50,000
4. Marijampolė
5. Alytus
6. Panevėžys
7. Šiauliai
8. Klaipėda
9. Kaunas
10. Vilnius

A2. APSKRITIS:

1. Alytaus
2. Kauno
3. Klaipėdos
4. Marijampolės
5. Panevėžio
6. Šiaulių
7. Tauragės
8. Telšių
9. Utenos
10. Vilniaus

A3. GYVENVIETĖS TIPAS:

1. Kaimas
2. Kiti miestai
3. Didmiesčiai (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, Panevėžys)